

Люба і Васіль Сегені 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Вера і Антон Патэюкі 4

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

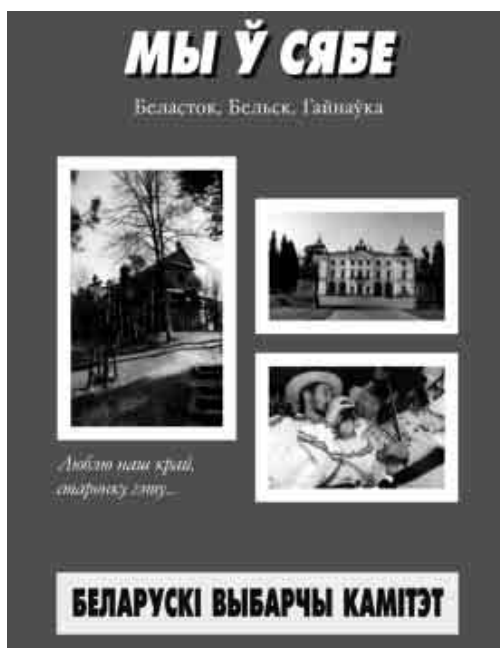
Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

№ 46 (2635) Год LI

Беласток, 9 лістапада 2006 г.

Спісак Беларускага выбарчага камітэта ў Падляшскі сеймік мае нумар 10. На лістоўках кандыдатаў ў Сеймік і Гарадскую раду Беластока заклікаюць па-польску і па-беларуску:

Галасуй на сваіх!

2002 і 1989 год выбарчыя плакаты (архіў „Нівы”)

Беластоцкі Беларускі выбарчы камітэт з Бельскай кааліцыяй і Гайнаўскім Беларуска-народным выбарчым камітэтам на выбары 12 лістапада вылучылі каля двухсот пяцідзесяці кандыдатаў у самаўрадавы ваяводскі сеймік, рады гмін, павеятаў і на пасады войтаў і бурмістраў.

Спісак беларускага выбарчага камітэта ў Падляшскі сеймік мае нумар 10. У Беластоку на ім сем кандыдатаў. Як ужо мы пісалі, адкрывае яго прафесар гісторыі, аўтар шматлікіх публікацый, навуковы супрацоўнік Універсітэта ў Беластоку Яўген Мірановіч. Дваццаць пяць асоб стартуюць у выбарах у беластоцкую Гарадскую раду — на спіску н-р 16. У чарговых акругах (ад 1 да 5) лідэрамі з’яўляюцца: Віктар Стахвюк (прадпрымальнік), Антон Мірановіч (прафесар гісторыі), Марк Кулакоўскі (юрыст), Пётр Хомік (доктар гісторыі), Пятро Юшчук (юрыст). На лістоўках кандыдатаў ў Сеймік і Гарадскую раду Беластока заклікаюць па-польску і па-беларуску: „Галасуй на сваіх!”

БНВК з’яўляецца працягам камітэтаў заснаваных у Бельскім і Гайнаўскім павеатах. У Бельску была заснавана Бельская кааліцыя, якая прапануе сваіх кандыдатаў у Гарадскую раду, рады гмін ды на пасаду бурмістра — цяперашняга бельскага віцэ-старосту — Пятра Божку. Рашыла яна вылучыць у Гарадскую раду Бельска-Падляшскага ў чатырох акругах 42 кандыдаты. Спіскі адкрываюць: Ала Сасна-Паўлючук, лекар, дачка бацюшкі Рыгора Сасны, Раіса Іванюк — цяперашні сакратар горада, Андрэй Сцепанюк — дырэктар белліцэя ды

Пётр Кандрацюк, старшыня Гарадской рады, супрацоўнік Беластоцкай політэхнікі. З трох акруг стартуюць кандыдаты БК у выбарах у Раду Бельскага павеата — іх 32. І так па чарзе ачольваюць спіскі: Пётр Божка, Міраслаў Балло з Орлі і Юрый Ігнацюк. У сваю чаргу з Бельскай кааліцыі ў Орлі за пасаду войта змагаецца Пётр Сэльвэсюк з Бельскага староства (займаўся дагэтуль галоўным чынам еўрасаюзнай дапамогай), а ў гміне Бельск-Падляшскі — Юрый Ігнацюк, які быў войтам гэтай гміны ў 1998-2002 гг. У выбарах у Ваяводскі сеймік спісак БВК у гэтай акрузе адкрывае пісьменнік Ян Чыквін.

У Гайнаўцы ўжо амаль традыцыйна заснаваўся Беларуска-народны выбарчы камітэт. Мае ён сваіх кандыдатаў на войтаў, у рады гміны і павеата. За пасаду войта гміны стараецца Міраслаў Баравік, спецыяліст па прадпрымальніцтве. Тры спіскі ў Гарадскую раду ачольваюць Яўген Сачко — дырэктар Гайнаўскага белліцэя, Рыгор Баравік — пенсіянер і Яўген Янчук — настаўнік, старшыня Беларускага дэмакратычнага аб’яднання. Агулам на гэтым спіску апынулася 40 асоб.

Ад Беларускага камітэта на пасады войтаў стартуюць: у Чыжах — Юрый Васілюк, цяперашні шэф гэтай гміны, у Дубічах-Царкоўных — Міхал Андрасюк, пісьменнік, старшыня Беларускага самаўрадавага форуму. БНВК падтрымлівае кандыдатаў на войтаў: Нарваўскай гміны — Еву Урбановіч і Белавежы — Міхала Корха, хоць яны стартуюць незалежна ад Беларуска-

народнага выбарчага камітэта.

У рады гмін вылучаны кандыдаты ў Чыжах, Дубічах-Царкоўных, Гайнаўцы, Кляшчэлях, Нараўцы і Чаромсе. У сваю чаргу ў Раду Гайнаўскага павеата БНВК паставіў у чатырох акругах на трыццаць чатыры асобы. Лідэрамі з’яўляюцца: Міраслаў Раманюк з Гайнаўкі, Ян Адамчук з Чыжоў, Славамір Кулік з Гайнаўкі і Тамара Мароз з Нараўкі. За пасаду бурмістра Кляшчэль змагаецца вядучы агратурыстычную гаспадарку ў вёсцы Паграбы Лявон Пшчолак.

Цікавая сітуацыя ўзнікла ў Чаромсе. Тут Беларуска-народны выбарчы камітэт вылучыў толькі аднаго кандыдата — заявіўся ён сам, падобна як і на папярэдніх выбарах. У сталіцы гэтай гміны маюць права на галасаванне больш за 3 100 жыхароў, а кандыдатаў на войта — аж чатырох.

БНВК рашыўся не вылучаць на гэтых выбарах свайго кандыдата на бурмістра Гайнаўкі. Шэфы выбарчага камітэта кажучь:

— Ёсць у нас людзі, якія маглі б кандыдаваць на гэтых выбарах, ды не рашыліся. Для аднаго задавальнення ад сапернічання не будзем нікога вылучаць.

Спісак у Ваяводскі сеймік з гэтай акругі адкрывае гісторык і шэф „Нівы” Яўген Вапа.

Выбары будуць праводзіцца ў найбліжэйшую нядзелю. Выбарчыя памяшканні будуць адчынены ў гадзінах ад 6 да 20. Найчасцей праводзяцца яны ў тых самых будынках, у якіх працавалі камісіі ў час папярэдніх выбараў.

Раіна СТЭФАНЧУК

25-годдзе БАСу
Беларускае аб’яднанне
студэнтаў аб’яўляе:

Юбілей будзем святкаваць 24 лістапада 2006 г. у Фальварку Надаўкі, што каля скансэна (дарога з Беластока на Аўгустаў), пачатак у 18 гадзін. Усіх БАСаўцаў шчыра запрашаем пацвярджаць прыбыццё па каардынатах:

тэл./факс +48 85 743 50 22
тэл. +48 507 08 08 07
mail: biuro@basowiszczca.org

Уся праграма святкавання:
Варшава

Białoruski Underground (Беларускі андэрграўнд — беларускі музычны незалежны форум)
17.11.2006 г.

Cafe Kulturalna (PKiN, Teatr Dramatyczny, Plac Defilad 1)

21.00 Канцэрт гуртоў: Troitsa, Yerba Mater

18.11.2006 г.

CDQ вул. Burakowska 12

20.00 Канцэрт гуртоў: Czyrwonym pa Bielym, Tav. Mauzer, Neuro Dubel, Alians

Беласток

21.11.2006 г.

Klub Gwint, вул. Zwierzyniecka

19.00 Канцэрт гуртоў: Triquetra, 5set5, Hey

22.11.2006 г.

Cabaret Klub&Restauracja, вул. Kilińskiego 13

19.00 Адкрыццё выстаўкі „(ze)wnętrza”

23.11.2006 г.

Yzzy Bar&Disco, вул. Legionowa 14/16

20.00 Студэнцкія атрасіны і беларуская дыскатэка

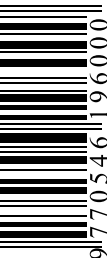
24.11.2006 г.

Folwark Nadawki (каля скансэна, дарога з Беластока на Аўгустаў)
18.00 Юбілейнае святкаванне БАСу
25.11.2006 г.

Folwark Nadawki (каля скансэна, дарога з Беластока на Аўгустаў)
Падляшскія запусты

12.00 Абрады, фільмавыя прэзентацыі

16.00 Канцэрт і гульня з гуртамі: WZ Orkiestra, Rima, Horypuna, Pałac, Brathanki

97705461196000

Жыццё ў Рэпісках вызначаў гадзіннік

У міжваенны перыяд жыццё ў Рэпісках было складаным, так як і ў суседніх вёсках. Аднак жыхары сяла патрапілі супольна арганізавацца і дапамагаць сабе. Патрэбнае было супрацоўніцтва ў час выпасу быдла, будовы дамоў і некаторых палых работ. Сяло (зараз распаложанае на акраіне Гайнаўскай гміны) стала славетым з-за гадзінніка, які збудаваў на франтоне свайго дома Фёдар Сегень — выдатны сталяр, будаўнік хатаў і механік ад розных спраў. Паколькі гадзіннік быў зроблены яшчэ ў дваццатых гадах і накіраваны да вуліцы, карысталіся ім усе жыхары сяла. Глядзелі на яго таксама гаспадары навакольных вёсак, якія праз Рэпіскі дабіраліся ў Белавежскую пушчу за дровамі. Мае суразмоўцы перакананы, што звон гадзінніка чулі нават жыхары Ласінкі, а тым болей бліжэй распаложаных сёл і паводле яго ў пахмурнае надвор'е маглі вызначыць пару дня.

Вядомасць з-за гадзінніка

— Калі наша мама з цэлай сям'ёй падалася разам з іншымі жыхарамі Рэпіск у бежанства, бацька служыў у рускай арміі. Трапіў ён у нямецкі палон і там, маючы на ўзор насценны гадзіннік, збудаваў вялікія „часы”. Калі расказваў аб сваёй канструкцыі жыхарам Рэпіскаў, тыя не верылі яму. Каб даказаць, што гаворыць праўду, бацька зрабіў вялікі гадзіннік на хаце, — кажа сын вясковага канструктара Васіль Сегень.

Фёдар Сегень часта ўзлазіў на паддашак і з яго наводзіў гадзіннік, які служыў сялу аж да шасцідзсятых гадоў. Славеты гадзіннік сям'я Сегеняў рашылася перадаць у музей, каб захаваць яго для наступных пакаленняў.

— Многа разоў чыноўнікі прыходзілі да бацькі і прасілі аддаць гадзіннік. Урэшце мы згадзіліся перадаць яго ў Белавежскі беларускі музей. Калі музей раскідаўся, нашы „часы” перавезлі ў глыб Польшчы і яны там асталіся, — гаворыць Васіль Сегень. — Добра было б прачытаць артыкул пра наш гадзіннік, бо даўно таму прыходзіў да нас рэдактар і праводзіў з бацькам размову для газеты. Мой суразмоўца мяркуе, што магла гэта быць публікацыя ў „Ніве” (сапраўды, тэкст аўтарства Лявона Майсеюка п.з. „Залатыя рукі” друкаваўся ў „Ніве” н-р 45 ад 8 лістапада 1964 г. — рэд.).

Быў ён таксама першым чалавекам у вёсцы, які ў міжваенны перыяд купіў нямецкі веласіпед.

— Перад вайной веласіпед быў больш цікавы, чым цяпер машына. Вучыліся на ім ездзіць многія жыхары сяла, — гаворыць Васіль Сегень. — Мой бацька быў майстрам на ўсе рукі і таму мог адлажыць грошы на ровар. Збудаваў ён большасць дамоў у Рэпісках і ставіў хаты ў іншых вёсках. Рабіў аконную сталярку і выконваў дзверы. Умеў паставіць печ, займаўся таксама іншымі справамі.

Чакалі паляпшэння ўмоў гаспадарання

Цяжка было гаспадарыць у міжваенны перыяд на вузкіх палосках, якія знаходзіліся ў напрамку Трывежы. Не было праведзенай там меліярацыі і таму часта вымакалі збожжа і бульба.

— Бывала, што пасля дажджоў

Люба і Васіль Сегені

у некаторых месцах расла амаль самая мятла. Перад вайной мы шмат часу трацілі на правільную разметку межаў паміж суседзямі. Здараліся сваркі, калі гаспадар палічыў, што сусед прыраў яму скібу поля, — успамінае спадар Сегень. — У суседняй вёсцы брат зарэзаў брата за тое, што той прыраў яму поле.

Ліквідацыя цераспалосіцы распачалася ў Рэпісках у 1939 годзе.

— Зямлю падзялілі яшчэ да пачатку вайны, але з прыходам саветаў казалі нам вяртацца на вузкія палоскі. Толькі немцы загадалі пераязджаць на выдзеленыя раней вялікія ўчасткі, — кажа Васіль Сегень. — Былі ў нас вузкія панадворкі і здаралася, што на іх жыло па некалькі сем'яў. Сем сямействаў яшчэ пры нямецкай акупацыі рашылася выехаць з сяла на сваё поле. Перавезлі яны хаты і гаспадарчыя будынкі на выдзеленую ім зямлю.

Многія жыхары Рэпіскаў дараблялі ў Белавежскай пушчы.

— У лесе мы працавалі з восні да мая, а пасля займаліся сельскай гаспадаркай. Работа была для мужчын і жанчын, якія хацелі зарабіць грошы, — гавораць Люба і Васіль Сегені. — Пазней савецкія і нямецкія ўлады прымушалі нас працаваць у лесе.

Сям'я Сегеняў жыла паводле гадзінніка, які вісеў на хаце і старалася вытрымаць выпрабаванні, якія неслі з сабою час савецкай улады, нямецкай акупацыі і пачатковага перыяду народнай дэмакратыі.

— Саветы з-за гадзінніка і большай колькасці поля палічылі нас „кулакамі” ды хацелі вывезці

ў глыб Расіі. Аднак бацька занёс рускаму чыноўніку крыху рублёў і выратаваў нас ад трагедыі, — кажа Васіль Сегень.

Прапаганда падманула людзей

Асноўны бой у час савецкага наступлення быў у Ласінцы і яе наваколлі, а дамы ў Рэпісках былі мала знішчанымі.

— Калі саветы абстрэльвалі з Васількова нямецкія войскі, якія сталі ў нашым сяле, загарэліся будынкі двух сялян у канцы вёскі.

У час пазнейшага абстрэлу немцы забілі жанчыну і карову, — успамінае мой старэйшы суразмоўца.

Праца савецкіх агітатараў у Рэпісках пасля вайны аказалася вельмі плённай. Амаль чацвёртая частка сямействаў рашылася выехаць на пастаяннае жыхарства ў Савецкі Саюз.

— Гаспадары, якія падаліся ў Расію, пакінулі ў вёсцы аж 70 гектараў зямлі, што складала вялікую частку ад 312 гектараў вясковага поля. Пасля гэтую зямлю купілі нашы гаспадары, — гаворыць Васіль Сегень, які таксама дакупіў 5 гектараў поля.

— Па дарозе ад нашых людзей забралі яшчэ маёмасць, якую везлі яны ў Расію, — дадае Люба Сегень.

Пасля нейкага часу жыцця на чужыне, вясковым выхадцам дазволілі прыехаць з Савецкага Саюза ў Польшчу і наведаць сваіх сямейнікаў. Расказвалі яны пра цяжкія ўмовы, у якіх прыйшлося ім жыць у савецкіх калгасах, дзе панаваў голлад. Многа расказваў пра гаротнае жыццё ў СССР спадар Грыгарук з Рэпіскаў, якога мабілізавалі ў вой-

ска яшчэ пры саветах. Пасля работы на вайсковым заводзе, дзе выконваў снарады для самалётаў, удалося яму вярнуцца ў родную вёску.

— Грыгарук доўга яшчэ ездзіў у пасольства Савецкага Саюза і прадаў жаў часовы побыт у Польшчы, аж 20 дзён дазволілі яму астацца ў нас на пастаяннае жыхарства, — кажа спадар Сегень.

Васіль Сегень у час вайны быў вывезены на прымусовыя работы ў Нямеччыну і адтуль прывёз рэцэпт гаспадарання на падмоклых землях.

— Да вайны нашыя лугі знаходзіліся побач лесу, непадалёк ад вёскі Ляўкова і цяжка было там сушыць сена. Пасля вайны ўзамен за лугі далі нам поле, якое знаходзілася побач вёскі, — успамінае спадар Сегень. — Яшчэ ў 1945 годзе я засеяў 5 гектараў падмоклых зямлі травой і стаў гадаваць больш быдла.

Працавалі ў горадзе і на вёсцы

У Рэпісках не было вялікіх гаспадарак. Многа маладых людзей, якія жылі на вёсцы і дапамагалі абрабляць бацькоўскае поле, у сямідзесятых і васьмідзесятых гадах працавалі яшчэ ў Гайнаўцы або навакольных калгасах.

— Нашы людзі працавалі на гайнаўскіх прадпрыемствах: „Тартаку”, „Хімічнай” і „Малачарні”. Да працы дабіраліся на аўтобусах, якіх многа курсіравала ў напрамку Рэпіскаў. Вярнуўшыся дамоў, мужчыны працавалі яшчэ на полі. Я таксама працаваў на прадпрыемствах і дапамагаў бацькам на гаспадарцы. Збудаваў я на бацькаўскім панадворку хату, але жонка хацела жыць у блёку і таму пасля перабраліся мы ў Гайнаўку, — расказвае Міхал Федарук, які, атрымаўшы пенсію, пераехаў на пастаяннае жыхарства ў бацькаўскі дом. — Іншыя мужчыны працавалі бліжэй, у навакольных калгасах. Я пазней таксама рабіў у калгасных сталярскіх варштатах.

Мае суразмоўцы перакананы, што на індыўдуальных гаспадарках у мінулым таксама добра жылося.

— Добра плацілі за быдла, свініну і малако. Нашы людзі займаліся жывёлагадоўляй і вырошчваннем збожжа, — успамінае Міхал Федарук.

Мой старэйшы субяседнік Васіль Сегень у 1980 годзе купіў трактар, а пасля прыдбаў машыны патрэбныя ў гаспадарцы.

— У сямідзесятых і васьмідзесятых гадах сталі мы гадаваць больш кароў і свіней. Здаралася, што было ў нас па 7 кароў, а разам з цялятамі больш за 15 штук быдла, — кажа Васіль Сегень, які праз 20 гадоў быў вясковым солтысам.

Дзевяностыя гады засталіся ў памяці жыхароў Рэпіскаў, як сумны перыяд.

— Пасля ўсё пачало развальвацца. Сталі пуставаць калгасныя аборы ў навакольных вёсках. З калгасных блёкаў пачалі высяляцца іх жыхары. Малапрыбытковым стала таксама наша гаспадаранне, — разважае Міхал Федарук. — У мінулым я на сваім панадворку займаўся рамяством. Рабіў граблі, касіскі для ручных косаў і тронкі для рыдлёвак. Усё, што нарабіў, хутка прадавалася, але пазней ручныя прылады для сельскагаспадарчых работ перасталі быць патрэбнымі.

Аляксей МАРОЗ

Пушчанская праблема

Апошнім часам у прыпушчанскіх вёсках Гайнаўскага павета солтысы расклеяваюць адовы Канцылярыі Прэзідэнта Рэчы Паспалітай да жыхароў рэгіёна „Белавежская пушча”.

У адове, між іншым, паведамляецца, што ў наступным годзе ўся польская частка Белавежскай пушчы стане нацыянальным паркам. Лес будзе падзелены на 4 зоны даступнасці і аховы.

Зона 1 — гэта 20% пушчы разам з цяперашнім Белавежскім нацыянальным паркам, дзе забаронена ўсялякая гаспадарчая дзейнасць, а таксама забаронены ўваход турыстам.

Зона 2 — гэта 50% ляснога масіву, дзе забаронена гаспадарчая дзейнасць, але даступная для турыстаў.

Зона 3 — гэта 25% тэрыторыі на акраінах пушчы, дзе будзе праводзіцца высечка лесу на патрэбы мясцовага грамадства.

Зона 4 — тэрыторыя ландшафтнай аховы.

Пакуль што гэта толькі праект, над якім некалькі месяцаў працуе прэзідэнцкі калектыў экспертаў, які бярэ пад увагу таксама прапановы гмінных самаўрадаў.

За падтрымку праекта мясцовыя самаўрады атрымаюць з Варшавы фінансавую дапамогу на разбудову дарог і мадэрнізацыю інфраструктуры, на пабудову каналізацыі сцэкаў, на развіццё турызму ў рэгіёне.

Паводле праекта 70% ляснога масіву будзе недаступна для чалавечай рукі.

Мясцовыя сяляне разумеюць варшаўскі праект як вялікае марнатраўства. Хто быў у першай і другой зоне Белавежскага парку, той на свае вочы бачыў, як марнуецца незлічона колькасць старых, аджыўшых і ўпаўшых дрэў, ад якіх чалавек не мае карысці.

Мікалай ВАРАНЦКІ

Залаты юбілей

У Гайнаўскім доме культуры бурмістр Анатоль Ахрыцюк сустраўся са шлюбнымі парамі, якія пражылі разам 50 гадоў. Уручыў ён ім медалі прэзідэнта РП „За шматгадовае шлюбнае жыццё”. Медалямі былі ўзнагароджаны, між іншым, Юрый і Люба Трусевічы, Уладзімір і Марыя Зінчукі, Пётр і Вольга Артэмюкі, Васіль і Кацярына Аляксеюкі, Сяргей і Вера Грыгарукі, Александр і Валянціна Янчукі, Міхал і Ніна Юшчукі, Аляксей і Надзея Кандрацюкі, Мікалай і Ніна Красько, Пётр і Вера Шварцы, Ян і Валянціна Скепкі, Мікалай і Ніна Буйноўскія, Уладзімір і Марыя Кавальскія, Ян і Юлія Салавянюкі, Уладзімір і Надзея Петручукі ды Васіль і Феадора Леўчукі.

Юбіляраў павіншавалі дзеці, унукі і іншыя члены сям’і. Дзень 15 кастрычніка 2006 г. будзе для іх незабыўным. Былі кветкі, тосты, пажаданні і слёзы шчасця.

Далейшага моцнага здароўя Вам, юбіляры, зычыць таксама рэдакцыя „Нівы”.

(мох)

На лета пасяляюцца буслы

У Карыцісках некалькі малодшых гаспадароў разгарнула жывёлагадоўлю. Павялічылі яны арэал лугоў і пасяўную плошчу ды апрацоўваюць палі суседзяў-пенсіянераў. Дзве сям’і аблясілі палі, з якіх быў невялікі прыбытак. Аднак пасля аблясення аказалася, што вельмі многа трэба працаваць, каб пры-

Вера і Антон Патэюкі

пыніць рост зеля. Можна таму сяляне масава не аблясюць сваіх зямель і абрабляюць нават менш ураджайныя палеткі. Чыстае паветра і цышыню дацанілі буслы, якія на лета пасяляюцца ў Карыцісках на сямі гнёздах, збудаваных на стаўбах з электраправадамі. Аб вяртанні ў вёску думаюць таксама выхадцы, якія сумуюць па сельскім клімаце. Некаторыя пачалі ўжо рамантаваць бацькаўскія хаты.

Едучы ў Карыціскі бачу людзей працуючых у полі. Аднак здаўна жыхары гэтай вёскі асноўны прыбытак атрымліваюць ад гадоўлі кароў і свіней, а збожжа і бульба вырошчваюцца ў якасці корму для жывёлы. Жыхары Карыціскаў займаліся таксама вырошчваннем бульбы на экспарт у Савецкі Саюз. Ужо даўно бульба не прадаецца на ўсход, а ад нейкага часу спынены таксама экспарт свінога мяса ў Расію. Сёлетняя засуха спрычынілася да павышэння цаны бульбы і таму гаспадары, у якіх яна абрадзіла, спадзяюцца прыбытку. Гаспадары, у якіх засуха знішчыла бульбу, размышляюць адкуль узяць корм свінням, якіх гадуюць на свае патрэбы і для гарадскіх дзяцей.

— У нас бульба расла на нізкіх палетках і таму ў гэтым годзе атрымаўся добры ўраджай, — заяўляе ў размове пра сельскагаспадарчыя справы Ян Ваўрыновіч. Ён разам з жонкай Нінай дапамагае дачцэ гадаваць карову і абрабляць кавалак неаблесенай зямлі.

— Не было сэнсу прыстасоўваць хлёў згодна еўрасаюзным патрабаванням для адной каровы, — гаворыць дачка, Тамара Ваўрыновіч. — Малаком карыстаемся самі і прадаем яго па-за рэгістраваным гандлем.

Сям’я Ваўрыновічаў аблясіла больш чатырох гектараў поля і разам прыходзіцца ім многа працаваць, каб спыніць рост пустазелля.

— Я вельмі асцярожна абкошваю ручной касой зеля на прамежках паміж саджанцамі, каб не пашкодзіць лесанасаджэнні. Чалавек з суседняй вёскі працаваў з механічнай касой і зрэзаў саджанцы, — кажа Ян Ваўрыновіч.

— Найбольш работы было ў пер-

шым годзе, калі паміж саджанцамі вельмі хутка раслі трава і пу-стазелле. Працавалі мы на аблесеным полі цэлымі днямі і прыходзілі дамоў толькі на абед, — тлумачыць жонка Яна Ваўрыновіча, Ніна, і дабаўляе, што іх работу станоўча ацаніла спецыяльная камісія, якая магла б спыніць даплату за

неакуратны дагляд за саджанцамі.

Спадарыня Ніна сушыць грыбы, якія сабрала ў старым лесе.

— У гэтым годзе на пунктах скупкі ў Істоку і Дубічах-Царкоўных за грыбы плацяць мала і таму збіраем іх перад усім на свае патрэбы, — гаворыць спадарыня Ваўрыновіч.

— Грыб мае малую пажыўную вартасць. Я чуў, што ў ім пад 70% вады і толькі дзеля смаку мы імі карыстаемся, — паясняе спадар Ян — Вёска наша пусцее. Маладыя павыязджалі ў гарады. Апошнім ча-

Побач хаты Яна Дарашука ахвотна пасяляюцца буслы

сам нашы людзі падаюцца на работу за мяжу. Жыхары Карыціскаў працуюць у Германіі і Бельгіі. З дапамогай дзяцей вясцоўцы ўзяліся за рамонты сваіх дамоў: перакрываюць хаты, мяняюць вокны і дацяпляюць сцены. Мы таксама пакрылі хату бляхай, уставілі пластмасавыя вокны і ўсярэдзіне зрабілася зацішней.

Гаспадары з Карыціскаў сустракаюцца два разы ў дзень побач вясковай малачарні і там абмяркоўваюць палітычныя і вясковыя справы. Гайнаўскі малочны кааператыву не ліквідаваў пункту скупкі малака, бо на лугах вакол вёскі пасвіцца яшчэ многа кароў. Некалькі гаспадароў гадуе па 10-15 кароў і цяляты. Побач пункту скупкі знаходзіцца вясковая святліца і пажарнае дэпо з машынай, на якой малодшыя пажарнікі выязджаюць тушыць агонь. У святліцы раней сустракалася моладзь. Зараз там пуста, бо маладых людзей у вёсцы штотраза менш.

Уласнікамі некаторых гаспадарак з’яўляюцца жыхары Гайнаўкі. Прыязджаюць яны ў Карыціскі пасля працы ў горадзе, каб абрабляць бацькоўскае поле. Часта іх родзічы гадуюць па кароўцы або дзве і наглядаюць за свінкамі. Слабая надзея, што ў такіх гаспадарках разгорнецца жывёлагадоўля, але пры лепшай кан’юнктуры жыхары горада могуць дакупіць добрую тэхніку і пабольшаць арэал расліннай прадукцыі.

— Амаль палову поля займалі ў нас лугі. Гадавалі мы 5 кароў і цяляты. Садзілі бульбу і гадавалі свіней. На лепшых землях сеялі лён і быў даход ад гаспадаркі, — кажа адзін з найстарэйшых жыхароў вёскі Антон Патэюк, якога спатыкаю я на лавачцы.

— Зараз мы абое пенсіянеры і купляем прадукты ў аўталаўках, якія заязджаюць у нашае сяло, — гаворыць Вера Патэюк.

Побач панадворка з сельскагаспадарчымі машынамі спатыкаю маладога чалавека.

— Напішыце пра нашых буслоў, — заяўляе Ян Дарашук. — У гэтым годзе буслы таксама прыляцелі і вывелі буслянят. Хіба ім у нас дастады, бо на многіх стаўбах зрабілі сабе гнёзды.

Чыстае паветра, невялікая колькасць машын, праязджаючых праз сяло і навакольных лугі, прыцягваюць буслоў. Гэтыя козыры прыкмячаюць таксама аматары куплі драўлянай хаткі, якую пазней можна перарабіць на дачу. На лета ў Карыціскі прыязджаюць разам з сямейнікамі два „варшавякі”, як іх называюць у сяле. Гэта выхадцы з вёскі,

якія дарабіліся пенсій, працуючы ў сталіцы. Купілі яны ў Карыцісках два панадворкі (адзін з хаткай, а другі перавёз дом з суседняй вёскай) і прыязджаюць сюды на летні адпачынак. Іншы дом купіла і адрамантавала жыхарка Махнатага.

Ян Дарашук выкапаў на сваім панадворку сажалку, у якой пачаў гадаваць рыбу. Жыве ён у Гайнаўцы, але прыязджае ў родную вёску абрабляць поле. У вольны ад працы час ходзіць таксама ў лес за грыбамі. Не хоча парываць сувязей з бацькаўскай хатай і жыхарамі Карыціска, сярод якіх выхаваўся.

— Ёсць яшчэ ў нас адна хата, якую можна купіць і адрамантаваць, — кажа Ян Дарашук. — Магчыма, што неўзабаве будуць прапанавацца для продажу іншыя дамы, бо ў вёсцы тры хаты пустуе. У нас шмат пенсіянераў, а дзетак у школьным узросце зусім мала.

Тэкст і фота (ам-з)

Пакой пана Панахвіцкага

Пра мінулае расказвае 81-гадовы Ян АРЭШУК, жыхар Клюкавіч, гміна Нурац-Станцыя.

— Нарадзіўся я 17 студзеня 1925 года з бацькі Якуба і маці Тэклі. У школу паступіў у сем год. Раней школа змяшчалася ў прыватнай кватэры. У пачатках трыццаціх гадоў пабудавалі новую, мураваную. Там пачынаў я навуку. Заняткі праходзілі на польскай мове. Памятаю, што кіраўніком школы быў пан Бранявіцкі, затым Рыбка. Навука для вясковай моладзі цяжка давалася. Нягледзячы на гэта настаўнікі ставілі добрыя ацэнкі, каб у канцы года выказацца добрым навучаннем перад сваёй вярхушкай. А нам казалі, махаючы рукой: „Не ўмееш, дык у жыцці навучышся...”. Я закончыў усяго пяць класаў. Дзяцінства праводзіў пры бацьках, якія працавалі на 12-ректарнай гаспадарцы. У вёсцы быў маёнтак. Збудаваў яго калісьці пан Панахвіцкі. Збудова складалася з жылога дома, які мясцовае насельніцтва назвала „пакою”. Апрача таго была абора і гаспадарчыя склады. Дом быў драўляны, збудаваны ў выглядзе літары „L”. Прасторны, са шматлікімі памяшканнямі. Маёмасць акружаў глыбокі роў і насыпаны зямельны вал. За агароджай знаходзіліся сажалкі з рыбай. На „Вытанышчыне” залягала агромная прастора панскага лесу. Там таксама была сажалка. Паколькі летам у маёнтку не хапала вады ў сажалках, дык пад лесам выводзілася рыба. Лавілі яе ды прадавалі жыхарам вёскі. З цягам часу маёмасць перайшла ў валоданне Эдуарда Міргальдэя, царскага генерала. Новы пан штодзень пражываў у Лумне, што каля Высокага і валодаў іншымі маёмасцямі. Рашыў затым прадаць маёнтак у Клюкавічах. Волю кулі за 220 тысяч рублёў пачаткова выяўляў паляк Дамброўскі, але яўрэі падставілі Якіма Хрыстафоравіча Атупа. Далі

81-гадовы Ян Арэшук

яму крэдыт у 240 тысяч рублёў і з ім Міргальдэяй правёў гандлёвую здзелку. Перш-наперш Атуп узяўся за лес на „Вытанышчыне”. Наняў жыдоў, якія заняліся высечкай. Дзерава вывозілі ў Высокае, якое знаходзіцца ў сямі кіламетрах ад Клюкавіч. Туды мы на кірмаш ездзілі ў міжваенны час.

Дваццаць гадоў заставаўся Атуп у клюкавіцкім маёнтку. Як прыйшлі саветы, дык арыштавалі яго і павезлі ў Брэст. Там паклікалі яго на ваенны суд і выдалі прыгавор: „смерць памешчыку”. Поле з панскай маёмасці раздалі сялянам. За Такарамі збудавалі ваенны гарадок. Салдатаў памясцілі ў зямлянках. З пачаткам вайны, у 1941 годзе, нямецкія самалёты яго разбурылі. Ніхто ў жывых не застаўся. Нямецкае войска пракацілася праз Клюкавічы без супраціўлення. У панскім маёнтку пакінулі свайго кіраўніка, балахоўца, але ненадоўга. У час адвароту немцаў балаховец уцёк са сваімі давернікамі. Маёнтак пана Панахвіцкага застаўся безгаспадарным. Сажалкі пазарасталі травою і служылі мясцовым жыхарам як сенажаці. Пасля вайны ў Клюкавічах арганізавалі калгас. Нямногія туды запіса-

ліся. Пасля трох гадоў калгас разваліўся. За другім разам волю калектыўнай гаспадаркі выявілі многія аднавяскоўцы і жыхары Літвінавіч ды Вычулак. Калгаснікі заняліся жывёлагадоўляй — мелі статак кароў, адкормлівалі свіней ды арганізавалі гусіную ферму. У сажалцы на „Вытанышчыне” завялі рыбу. Мяне назначылі начным сторажам. У гэты час падкормлівалі рыбу лубінам, які прычэпамі прывозілі з Клюкавіч і Тымянкі. Я шуфляй рассыпаў па сажалцы. Рыба парасла велькай і была тоўстай. На такі тавар ахвотна прыставала рыбнае прадпрыемства, якое ад нас купляла. Цяжка прыходзілася аднаму працаваць у дзень на полі, а ноччу — пільнаваць рыбу. Затым я адмовіўся ад другой пасады. Сторажам стаў тады стары Сэмэн. Ён перастаў падкормліваць рыбу, адна скура і косці. На такі тавар не знаходзілі пакупнікоў. Затым ліквідавалі гадоўлю рыбы. Некалькі гадоў таму я падаў заяву на сялянскую пенсію, але мне адмовілі. У аргументацыі патрабавалі перадаць гаспадарку дзяржаве. Паколькі здзелка аказалася даволі складанай, дык я папрасіў дапамогі кіраўніка сельскагаспадарчага кааператыва, у якім я працаваў. Гэта было ў пачатку гаспадарчай трансфармацыі і рыначнай эканомікі. Дзякуючы ягоным старанням я зараз лічуся пенсіянерам. А калгас абанкруціўся, паколькі аблажылі яго высокімі падаткамі. Жыву я зараз адзінока. Не ажаныўся. Затым сам мушу задбаць пра сваю будучыню.

Тэкст і фота Уладзіміра Сідарука

PS. Нядаўна мой прыяцель, Дзмітры Асепскі з Зубач, сказаў такое: — Паміж Клюкавічамі і Янцэвічамі, на рэчцы Пульве, знаходзіліся два масты. Адзін належаў Атупу, а другі пану Ячыноўскаму, што ў Янцэвічах быў. Як даходзіла да спрэчкі паміж панамі, дык адзін другому забараняў карыстацца сваім мостам.

Сумная старасіць

У полі за Шчасновічамі, у бок Сухініч, узвышаецца сілуэт бяскрылага ветрака. Вятрак стаіць там з часу апошняй вайны. Шчасновіцкі гаспадар Шумінскі купіў яго ў вайну недзе за Саколкай, перавёз у Шчасновічы і паставіў на сваім полі. Завоз быў вялікі; абы вецер быў то і па начах малолі, бо з млына добрая мука выходзіла. Гэтак было да таго часу, пакуль не стала навокал вырастаць канкурэнцыя. З’явіўся млын у Саколцы, сяляне сталі свае млыны купляць. І завоз пайшоў на спад, улады сталі ціснуць прыватніка

Фота Аляксандра Вярбіцкага

падаткамі. І з прычыны такой тэндэнцыі ўласнік не рашаўся рамантаваць млына, крылы пагнілі, апалі. Некалькі гадоў таму цяперашні ўласнік адрамантаваў будынак, абабіў яго новымі дошкамі, але крылаў ужо не адбудоваў. І так стаіць гэты запаведнік, гэтае даўнейшае сельскапрацоўчае прадпрыемства, ветру ўжо не чакае, не чакае сялян з зернем. Чакае мо іншых людзей, якіх мо прыцягнула б нейкая сучасная прыманка. Бяда адно толькі, што ён стаіць у чыстым полі, далёка ад рухлівых дарог, далёка ад бурлівых гарадоў... І калі падумаць, што ён думае, дык думаецца яму — калі ён ціхага характару — што нарэшце можа спакойна адпачыць. Але калі ў яго характар больш гуляцкі, дык сумна яму, што ад яго адхіліліся амаль усе ягоныя ранейшыя ўтрыманцы. Але ці ж — пасля начных і дзённых гарэзнічанняў — толькі яго, рукатворнага ветрака, такі лёс?

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

У Гайнаўцы

Ужо шмат гадоў у Гайнаўцы дзейнічае гарадскі грамадскі транспарт. Аўтобусы Прадпрыемства гарадской камунікацыі (ПГК) курсіруюць па двух маршрутах. Ездзяць яны, аднак, рэдка. Ад панядзелка да пятніцы ўключна дык на лініі „2” яшчэ не найгорш — больш-менш кожную гадзіну, хаця здараецца таксама двухгадзінны перапынак у руху.

Вельмі рэдка ездзяць аўтобусы па суботах і нядзелях: кожную гадзіну-дзве, але толькі да 14-ай гадзіны. На вечар прыпадае ўсяго адзін курс каля 19 гадзіны. І гэта ўсё. Больш няма. А, вядома ж, восенню і зімою страх хадзіць гэтай парой.

ПГК у Гайнаўцы карыстаецца зношанымі аўтобусамі. Усе яны з высокім памостам. Вялікі клопат маюць тыя людзі, якія выбраліся ехаць з дзіцячым вазком. У ПГК пра іх ды нязграбных старэч ніхто не падумаў.

(мох)

Тут, у сябе

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Ірэна і Вячаслаў Ігнацюкі

— Паехалі мы з Янушкам і Мартынай у Крушыняны, — расказвае Славік Ігнацюк са Старога-Ляўкова, што з жонкай Ірэнай знайшлі яшчэ адну хвіліну ў шчыльна занятых днях, каб наведаць бацькоў сяброўкі свайго сына, таксама гайнаўскай белліцэсты. Яны знайшлі былі час з Янушкам і Мартынай з’ездзіць у Крушыняны, следам за ніўскім тэкстам пра „Наш Арыент”. Гэта было ў пошуках сябе саміх — скажучы пасля. Свае тоеснасці, адметнасці. Хапіла стымулу, здавалася б, выпадковага. Па дарозе заехалі ў Крынкі. Мартына адразу паведаміла сваю цётку эсэмэскай: „Я бачыла самога Сакрата Яновіча!” Падступалі да Сакратавай хаты як да нейкага храма, памалу, паціху, моўчкі.

— А Сакрат выйшаў да нас. Пагаварылі. Моцна запамяталася нам тая сустрэча. Пра кніжкі гаманілі, пра дзяцей.

Яновічу таксама ў памяці засталася гэтая сустрэча, успамінаў яе, таксама

і таму, што Ірэна асацыявалася яму з Марысай Аліфер, а Мартынка, танюсенькая ды квояя як галінка, з яе мацярынска-беларускай цёткай. Больш, а пра што ўспамінаў у сваіх фэльетонах, пра пытанні, якія задаў гэтай пары саракагодкаў-бацькоў, якія дагэтуль не вельмі разважалі пра свае нацыянальныя справы, бо і часу мабыць не было ў іх пакуль зашмат. Дарабляліся ўласнымі рукамі і розумам. А пра такія справы галотнікі не пытаюцца — першае пытанне для заморанага ды бяздарнага бядоцкіка: хлеб. Ты ў яго пра культуру не пытайся — з кніжак хлеба есці не будзеш.

— Яшчэ перад нашым падарожжам у пошуках чагосьці, чаго мы больш спадзяваліся, чым яшчэ прадумалі, была думка: як я мала ведаю пра сваё! — прызнаецца Славік. — І мне так сорамна стала! Рабіў я хлебную печ пані Кофце. Ядвіга Кофта літаратарка, удава па Ёнашу Кофце, вядомым сатырыку і паэце-песенніку набыла хаціну ў нас тут, а ў ваколіцы Ляўкова. Яна недзе з усходняй Польшчы родам, хацела быць бліжэй свайго. Вельмі рада, што тут хату мае — кажа, што не баіцца яе пакінуць адну, як з’язджае ў Варшаву. Што зладзейства ў нас няма, людзі такія добрыя. Давай і я хваліцца — ну, чым у нас пахваліцца можна? Што ў нас таксама вядомыя літаратары ёсць, не толькі ў адной Варшаве. Кажу, вось, у нас „Ніва” ёсць, і ў Крынках ёсць Сакрат Яновіч. А яна смяецца: „Я ве-

даю такога аўтара, я ўсе ягоныя кніжкі прачытала! А вы што ягонае чыталі? Па-польску, ці па-беларуску?” А мяне вар абліў: хвалюся я Яновічам, а ці яго ведаю?! І цяпер хачу той час вярнуць — хачу ўсё мець, прачытаць, што вартае ў нас. І не толькі быць майстрам на ўсе рукі, печніком, будаўніком, электратэхнікам, сантэхнікам...

Ірэна Ігнацюк кончыла ліцэй у Міхалове. Пасля пайшла ў політэхніку, ды спалохалася англійскай мовы. Адна з найлепшых студэнтка — кінула навуку, ды выкладчыкі не паведамлялі дэканата пра яе nepřысутнасці. Узлялася за работу ў Ляўкове. Пазнаць яе дом можна па паштовай скрынцы, што вісіць на сцяне. Бо Ірэна Ігнацюк гэта ўстанова — тут і гасцінны дом, і гаспадарка, тут і пошта. Пра пошукі роднага не гаворыць шмат. Важна, што іхны сын вучыцца ў белліцэ, што стараецца.

— Не трэба шмат гаварыць. Была ў маім класе адна вучаніца. З беларускае вёскі. І каб яна хоць азвалася тады па-беларуску! А нават і калі да яе па-свойму што сказаць, дык гатова біцца была! Адразу мяне абсадыла: „Proszę do mnie nie mówić w tym języku!”. Калі праўду сказаць, на ўсю школу была яна ваюючай антыбеларускай. А бачу цяпер яна — адна з першых хто мала што шмат гаворыць пра беларусчыну, але і шчыруе на яе ніве. Мабыць, даспела. Трэба, каб быў нейкі стымул — тады ўсё можна адмяніць. Бывае, што і дзецці вяртаюць да роднага. Усяляк бывае. І чужыя людзі, якія звернуць на гэта ўвагу. Разварушаць штосьці ў чалавеку. Абы часу хапіла, каб яго не ўпусціць.

МІРА ЛУКША

Ганна Кандрацюк (redakcja@niva.iig.pl)

Зорка

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ І МОЛАДЗІ

Гражынка і Грак

— 48 —

— Якія гэтыя былі часы, калі столькі грыбоў бывала! — бабуля перабірала сабраныя ўсёй сям'ёй асеннія грыбы — зялёнкі і шэраватыя падзялёнкі. Збіралася зрабіць з іх свае славуцькі марынаваныя грыбочкі.

— І не кажыце, як заўсёды, што да вайны было іх больш. Вы ж самі не памятаеце таго часу! — засмяяўся тата. — Мы ж у верасні проста касою касілі баравікі! Нарабілі вы гэтых слоікаў з грыбамі столькі, што, пэўна, і не справімся з імі да наступных „паляванняў”.

Выбіраюць з грыбоў кастрыцу, мох і іншае лясное смецце, якое вельмі патрэбнае ў лесе, а не ў смакоці ў слоіку, бабуля з Гражынкай. І Грак тое-сёе выцягвае дзюбай, памагае. Як ні дзіўна, гэты і смачней, і цікавей ад саміх грыбоў. Ну, бо што такое грыб, які ў ім смак, калі няма ў ім чарвячка? А бабуля на кучку непатрэбнага смецця адкідае такія буйныя, такія харошыя грыбочкі! А там самае цікавае, вось, яны... жывёлкі... Ой, што такое?! — схамянуўся Грак. — Гэта ж мне схацелася пачаставацца гэтым самым... Першы раз у жыцці!

— Грак, смяцюшок, не раскідвай нічога на падлозе! — махнула бабуля ножычкам у бок птаха. — Ну і з цябе памочнік!

Грак уздыхнуў, адскочыў на падаконнік. Паглядзеў на мітусню чорнакрылых сябрукоў. Асенні вецер шкуматаў пёры, падкідаў варон і галак уверх ды на бакі, на даваў добра прыгледзецца да таго, што варта было б знайсці на зямлі. Ды і на зямлі ўсё жывое пахавалася ў глебу, у свае норкі, пазасынала, пакачанела, каб з вясной пасля ажыць... Чорнакрылая грамада ціснулася да хатняга птаства — пад'ядала тое, што суседзі, спадарства Казлы, кінулі сваім курам ды гускам, зазірала ў сметнікі. Яшчэ крыху, а мароз прыцісне, і будзе яшчэ больш бядова... А ён, Грак, тут у цёплай хаце сядзіць, на талерачцы ўсё яму дадуць, не трэба яму калупацца ў зямлі... Як жа ж ім цяжка!

— Бр-р-раціця, я з вамі! — каркнуў Грак, адчэпіў кручок фортакі, піхнуў шыбіну і пальцаў да сяброў.

— Ага, пашкадавай іх, — паглядзела ўслед яму бабуля. — Добры ў нас грак, спагадлівы. Ды падзьме яму вецер пад хвост, вернецца.

Быццам чуў гэтыя словы Грак. Таму не вяртаўся дахаты аж да прыцемкаў. Тады зусім страшна стала.

— Ой, дзюбы не чуў! — пастукаў у шыбу. — Давайце цёплага паесці! Гр-р-ражынка!

Міра ЛУКША

— гэты загаловак пастаноўкі, на якую запрасілі „Зорку” вучні гайнаўскай „шасцёркі”. Сустрэліся мы ў рэгіянальнай зале, якая знаходзіцца ў падвалах школы, і ёсць свайго роду візіткай горада. Кожны, хто загляне сюды хоць на хвіліну, паддаецца магіі колераў і этнічных узораў. Тут, на ручніках, абрусах, тканінах, народных малюнках і аздобах, сустранем усе характэрныя колеры нашай бацькаўшчыны — усялякія адценні чырвані і сінечы, зелены і чэрны, жоўці і бронзаў. Абрусы і ручнікі, вышыванкі і тканіны збіралі па дамах вучні і зараз яны ўмеюць выкарыстаць усе гэтыя скарбы, як сцэнічнае афармленне для сваіх пастацовак, так як у згаданых „Вячорках”. Вышыванкі аздабляюць хату і адначасова прэзентуюць мастацкія здольнасці гаспадыні. Сама пастаноўка — на часе. Гэта добрая прапанова на доўгія восеньскія і зімовыя вечары, вядома, для

тых, якія не выседжаюць пры камп'ютэрах і тэлевізарах. Тут важная рэальная прысутнасць і адданне кампаніі. Каб заспяваць разам на ўсе грудзі („бо без песні, хоць трэсні!”), патанчыць, пагуляць у каменчыкі ці іншую адукацыйна-рухавую гульню, перакінуцца жартам або паласавацца пачастункам гаспадыні. Усе гэтыя элементы ёсць у п'есе гайнаўскіх сяброў.

Разам са мной „Вячоркі” аглядалі вучні пятага класа і спадарыня Святлана Анішчук, намесніца дырэктара ПШ н-р 6.

Скажу праўду, я не магла адарваць вачэй ад абутку танцораў-акцёраў, якія выкарысталі ўсе, здаецца, магчымыя ўзоры. Хто танчыў сабе ў шлёпанцах зробленых кручком, хто ў гумавых галёшыках, хто ў эlegant-

„Запрашаем на вячоркі”

Моладзь з настаўніцамі Людмілай Грыгарук і Бэатай Кендысь

ных туфельках на абцасе, хто ў чаравічках. Гаспадар, якога іграў Лукаш Сахарчук, дык увагуле выглядаў быццам „жыўцом” перанесены са старой фатаграфіі. Хлопец абуў дзедкавы

ру. Пасля я магла палюбавацца, як на мове бабуль і дзядуляў моладзь размаўляла між сабой у распраналцы. Магчыма, што на гэты сюрпрыз „Зорцы” запрацавала згаданая пастаноўка, яна была настолькі жывая і аўтэнтчная. А выступілі ў ёй не менш фэйныя маладыя акцёры, фанаты роднага: Юстына Іванюк (руплівая гаспадынька!), Наталля Захарчук, Эвеліна Ракоўская, Ася Юрчук, Паўля Шыманюк, Ева Дземянюк, Магда Панфілюк, Дыяна Федарук, ды хлопцы — Лукаш Сахарчук і Бартэк Іванюк. „Вячоркі” неўзабаве пабачаць іх бацькі і сябры ў час „Мастацкіх сустрэчаў” у Беларускаму музеі.

— У нас кожны трэці вучань ходзіць на беларускую мову, — кажа настаўніца Людміла Грыгарук.

У ПШ н-р 6 родную мову вучае 206 асоб, заняткі тут з першага класа. Змест урокаў пераклікаецца з рэгіянальнай адукацыяй, значыць, з навакольнай прыродай і светам бабуль ды дзядуляў, які самы дарагі і дзіцяці, і даросламу.

Тэкст і фота ЗОРКА

ТВОРЧАСЦЬ ГІМНАЗІСТАЎ

Муха ціп-топ!

— (5) —

На ўроку гісторыі наведаў нас Нягарчук, настаўнік рэлігіі. Урокі рэлігіі бываюць у нас вельмі рэдка, можа раз у месяц.

— Які гэта клас? — спытаў ён.

— Ну, П „ф”, — адказалі мы.

— Чаму вы не ходзіце на маю рэлігію? — Нягарчук быў злосны. Мы маўчалі, чакалі што ён скажа...

— Чакаю сёння, на дзесятым уроку, — аб’явіў ён нам і знік за дзвярыма.

Усе вучні нашага класа пачалі смяяцца. Ніхто, здаецца, не меў намеру ісці на рэлігію! І так на канец школьнага года Нягарчук, тым што не былі ні разу на ўроку паставіць чацвёркі, а тым, што прыйшлі хоць раз — пяцёркі (так было ў мінулым годзе).

Пасля дзевятага ўрока мы ішлі ўжо ў распраналку. Па дарозе мы сустрэлі спадарыню Воўк, якая завярнула нас і загадала ісці на рэлігію. Нягарчука, якога мы між сабой празываем „Нягарай”, яшчэ не было. Ён, так як

універсітэцкі выкладчык, спазніўся на пятнаццаць хвілін. Узяў новую тэму, але ніхто не меў сшытка, каб яе запісаць. „Нягара” не пераймаўся і пачаў апавядаць нам пра Расію. Гэта была яго любімая тэма, якую цягнуў без канца ўжо другі год.

Адначасова „Нягара” крытыкаваў усё нашае. У пэўны момант стаў ён весці палітычную агітацыю. Ён казаў на якога кандыдата павінны аддаць свой годас нашы бацькі ў час самаўрадавых выбараў.

Мы пачалі спрачацца. Найгальасней — я. „Нягара” хацеў пацягнуць мяне за вуша, але ведаў, што ў адносінах да вучня нельга прымяняць насілле і ён адумаўся:

— Падай, калі ласка, нумар тэ-

лефона да бацькі, — крыкнуў ён, — мы пагаворым з ім!

Я ведала, што мае бацькі не будуць захоплены такім тэлефонам. Яны чамусьці заўсёды бяруць бок настаўніка. І ў маёй прыгожай галоўцы бліснула ідэя! Я вырашыла, што дам нумар Ганкі, яе сёння не было ў класе.

— А зараз МЫ, — працадзіў з нотай помсты „Нягара”, — патэлефануем спадару Мусе!

У мяне астаўся толькі адзін выхад — даць драла! І я выбегла з залы. Я гаварыла, што маю яшчэ заняткі ў музычнай школе і мне трэба там быць праз дзесяць хвілін. Ужо на панадворку я паслала эсэмэску Ганцы. Прасіла, каб яна не падымала трубку, калі ў яе тэлефоне высветліцца невядомы нумар.

З часам усё разышлося па касцях, хоць з усяго атрымалася смешная справа. З дапамогай

стартэра за дзесяць злотых мы званілі спадару Нягарчуку і падказвалі яму, на каго ён павінен галасаваць на самаўрадавых выбарах. Мы, вядома, выбіралі кандыдатаў, якіх ён ненавідзеў!

<Natasza9922@wp.pl>
малюнкi <lolcia@tlen.pl>

Галерэя „Зоркі” (Беласток)

Лідзія Пякарская

Сярэдняя ацэнка на пасведчанні: 5,36

Твая мянушка: Не маю.

У жыцці хачу стаць, чаму: У жыцці хачу стаць фатографам, хачу ездзіць па свеце, сузіраць прыроду і звяроў.

У сяброў паню: Пачуццё гумару, сакрэтнасць, ляальнасць.

Не люблю: Рана ўставаць, урокаў тэхнікі, кантрольных. У людзей не люблю зласлівасці і ка-

лі не стрымоўваюць слова ды залішняй шчырасці.

Па-беларуску размаўляю з: Бацькамі, сястрою, бабуляй, дзедкамі, сябрамі, з далейшай сям’ёй, знаёмымі бацькоў і, вядома, з настаўніцай беларускай мовы Алінай Ваўранюк.

Мой любімы гурт: „Н.Р.М.” і вельмі люблю салістку Rihanna.

Каля свайго дому пасаджу: Бамбукі, сад, сланечнікі.

Вершы Віктара Шведа

Сустрэліся дзве курыцы

Сустрэліся дзве курыцы
На сельскім панадворку.
Адна з іх надта журыцца:
— Жыць адзінока горка.

— А дзе твой муж? — пытаецца
Другая, — куды ён ходзіць?
— Дык ён мяне цураецца,
Грабе пры самаходзе.

Польска-беларуская крыжаванка № 46

			Mata		Gitara		
					Sklepik		
	Buk	Mily				Prąd	
	But	List				Krzak	
	Lata				As		
Litera					Aktor		
Skit							
	Sroka						Sto
			Akt				
	Wieloryb	Jak					
	Traktor				Wschodni wiatr		

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 42: Грош, пік, жаба, сасна, баран, ар, бародка, нага, кот, крот. Гарт, ой, бант, пара, рогі, расада, банк, пас, акр, на, квартэт.

Узнагароды, кампакт-дыск гурту „Зорка”, выйгралі: Кацярына Панькоўская, Эвеліна Дзікоўская, Дар’я Ткачук з Бельска-Падляскага, Марта Каранецкая з Нарвы. Віншуйце!

Да гісторыі будовы Беларускага музея ў Гайнаўцы

Справа жыцця

У 1982-1996 гадах я працаваў першым намеснікам міністра культуры Беларусі і па сваіх службовых абавязках меў шмат цікавых кантактаў як у Беларусі, так і за яе межамі. Сам культурны напрамак дзейнасці спрыяў гэтаму. У тыя гады мы ў міністэрстве шмат надавалі ўвагі пашырэнню музейнай і бібліятэчнай справы, рэстаўрацыі і рэканструкцыі архітэктурных помнікаў і прыстасаванню іх пад мэты пашырэння музейных экспазіцый.

Менавіта ў той час распачаліся нашыя кантакты з беларусамі Беларуска-польскай супольнасці: узмацнілася сувязь паміж адукацыйнымі ўстановамі і культурніцкімі суполкамі, патроху наладжвалася дапамога беларускай дзяржавы суайчыннікам у Польшчы.

Аднойчы ў дзверы майго міністэрскага кабінета пастукаўся і, як кажуць, без папярэдняга дакладу зайшоў ужо немалады чалавек і прадставіўся: „Я — Майсеня. Я з Гайнаўкі, што ў Польшчы. Займаюся будаўніцтвам цэнтра і музея беларускай культуры ў нашым горадзе”.

Прызнаюся шчыра, я да гэтай сустрэчы вельмі мала ведаў аб дзейнасці Беларускага грамадска-культурнага таварыства, іншых суполак беларусаў у Польшчы. Верагодна таму, што кантакты з імі адбываліся ў асноўным праз Міністэрства замежных спраў і адпаведныя аддзелы тагачаснага Савета Міністраў Беларускай ССР. Не спрыяла пашырэнню такіх

Канстанцін Майсеня (першы справа)

кантактаў і цэнтралізаваная ў СССР палітычная і фінансава-гаспадарчая сістэма: пры ёй мала было аднаго жадання нечым дапамагчы сваім суайчыннікам у суседняй дзяржаве, трэба было ў гэтым пераканаць Маскву і праз яе, альбо нейкім чынам у абыход яе, падтрымаць іх у нялёгкай справе захавання сваёй нацыянальнай адметнасці — тым, чым і займаліся многія нашы сябры на Беларуска-польскай супольнасці, і сярод іх — Канстанцін Мікалаевіч Майсеня.

Усё, што я зараз выказваю, сведчыць аб тым, з якімі вялікімі цяжкасцямі сустракаўся шановны Канстанцін Майсеня ў калідорах улады Беларускай ССР у той час. Саўмін БССР, Дзяржплан, Дзяржснаб,

міністэрства адукацыі, культуры, замежных спраў — колькі яшчэ ўстаноў, ведамстваў трэба было прайсці яму, каб дабіцца той дапамогі, на якую ён разлічваў як наш суайчыннік і дырэктар адзінага культурнага цэнтра за межамі краіны-метраполіі. І далёка не ўсюды яму адчыняліся чыноўніцкія дзверы „без папярэдняга дакладу”.

Дзівуешся, як толькі яму хапала цяжкасці кожнаму чыноўніку паўтараць той аповед, што выслухаў і я ў сваім кабінцеце: пра беларусаў і Гайнаўку, пра дзейнасць беларускіх суполак і іх імкненне захаваць сваю нацыянальную адметнасць, мову. Гэта — пра агульнае становішча, а потым — аб канкрэт-

ных цяжкасцях: матэрыяльна-тэхнічным і фінансавым забеспячэнні, мастацкім афармленні будучай экспазіцыі музея і гэтак далей.

Цярплівасці адной, безумоўна, было мала. Трэба было мець характэрную настойлівасць, гэткую ўпартасць дасягнуць пастаўленай мэты — пераканаць, а не ўдаецца — абысці ўсе пасткі сістэмы дзеля вырашэння пастаўленага пытання. Упэўнены, што менавіта гэтымі здольнасцямі і валодаў паважаны старшыня Майсеня. Яму верылі і пад яго імя выдавалі гарантыі і Савет Міністраў, і міністэрства тагачаснай Беларусі.

Мне асабіста давалося яшчэ некалькі разоў сустракацца са спадаром Канстанцінам у Гайнаўцы, абмяркоўваць з ім пытанні зместу і афармлення будучага музея.

Кампетэнтнасць, дасведчанасць яго ў такіх, здавалася б, спецыфічных справах здзіўляла. Але ж абставіны прымушвалі Майсеню быць, як ён казаў: „Я і жнец, і на дудзе іграць”.

Нарэшце, 9 верасня 2006 года падчас адкрыцця выставы, прысвечанай беларускаму песняру Якубу Коласу, я ўбачыў справу сэрца і рук усімі намі паважанага Канстанціна Мікалаевіча Майсені завершанаю. Я не ўбачыў пры гэтым толькі яго самога — цяжкая хвароба прыкавала яго да бальнічнага ложка. Шкада.

Уладзімір ГІЛЕП,
старшыня Беларускага фонду культуры
19 верасня 2006 г.

Юльян Казбярук

Успаміны музейнага храніста

Я часта сустракаўся з першым старшынёй Грамадскага камітэта пабудовы музея Канстанцінам Майсенем, — кажа Юльян Казбярук, — паколькі я займаўся музейнай хронікай. Калі мне трэба было атрымаць неабходную інфармацыю, ён заўсёды размаўляў са мною шчыра і вельмі ахвотна. Дзверы ягонага кабінета заўсёды для мяне былі адчынены, ніколі не было перашкод каб сустрэцца, паразмаўляць на роднай, беларускай мове, выпіць гарбаты ў яго кабінцеце. Канстанцін Майсеня станоўча паставіўся да ідэі вядзення хронікі пабудовы музея, шчыра дапамагаў мне збіраць усю інфармацыю на гэты конт. Добра-звучліва ставіўся ён і да маёй асо-

бы. Прыкладам гэтаму можа быць ягоная ініцыятыва падарыць мне, інваліду I групы, паралізаванаму ад пояса, інвалідную каляску. Мне было вельмі цяжка хадзіць на мыліцах. Я гэтым падарункам быў вельмі ўзрушаны і бязмежна ўдзячны, бо ў гэты час атрымаць каляску было надта складана. Ужо шмат гадоў карыстаюся каляскай і, мабыць, будзе яна маім спадарожнікам да апошніх хвілін майго жыцця.

На будову Беларускага музея ахвяроўвалі грошы і матэрыялы шматлікія жыхары і ўстановы не толькі Польшчы, але і замежжа, у тым ліку Беларусі. Гэта дзякуючы ім музей быў узведзены. Людзі добрай волі памагалі як маглі,

а я стараўся ўсіх іх увекавечыць на старонках хронікі. Найпрасцей было дайсці да тых, якіх прозвішчы друкаваліся ў рубрыцы „Музейны фонд” у „Ніве” — 5 222 ахвяравальнікі. Вядома, што было іх значна больш, але няма такой магчымасці, каб паказаць усіх.

Я з вялікай пашанай успамінаю асобу Канстанціна Майсені, дзякуючы якому паўстаў гэты прыгожы, цудоўны музейны будынак — плён ягоных намаганняў, упартасці, самаахвярнасці. Гэтаму чалавеку належыцца вялікая памяць. Канстанцін Майсеня адышоў ад нас 12 кастрычніка 2006 г. Думаю, што неўзабаве яго імем будзе называцца гэты музей, — сказаў Юльян Казбярук.

Занісаў Віктар БУРА

Школа ў Сухінічах, што ў Шудзялаўскай гміне, стаіць за вёскай, быццам да яе не належала, мо да Хмялеўшчыны, а мо да нейкага вонкавага свету. І выглядае яна цяпер так, быццам была чужой дзвюм названым вёскам.

Як успамінае Уладзімір Сакалоўскі з Сухініч, у 1930-х гадах яе загадкава быў Казімір Рамановіч. Быў гэта чалавек грозны, які вучыў нават палачкай біў. У школе было толькі чатыры класы; у апошні клас трэба было хадзіць тры гады каб „выхадзіць” сямігадовы школьны абавязак. Калі да Рамановіча дайшла яшчэ настаўніца, тады адкрылі і пяты клас.

Пазней у сухініцкай школе два гады вучыла сужонства Гузманаў. Жылі настаўнікі ў школьным будынку, дзе апрача класавых залаў была кватэра. Пасля іх настала су-

жонства Грабоўскіх. У 1939 годзе Грабоўскага змабілізавалі ў войска; хадзілі ў народзе чуткі, што ён з вайны не вярнуўся. А ягоная жонка з дзяццмі асталася, вучыла яшчэ пры саветах, а калі насталі немцы, яна некуды выехала. Пры саветах таксама школа працавала, да Грабоўскай дайшлі яшчэ маладыя: двое настаўнікаў Каскевіч і Баравік ды настаўніца Рая Майсееўна. Дзяцей вучылі тады па-польску і па-руску. У той час саветы загадалі наведваць школу дапрызыўнікам, каб іх навучыць рускай мове.

Калі насталі немцы, школа ў Сухінічах спыніла навучанне. Спярша жыў у ёй бацюшка з Самагруды і нейкая бяздомная кабета. Пасля ў школьны будынак дасяліўся яшчэ

самагрудскі псаломшчык.

У 1947 годзе спадар Сакалоўскі вярнуўся са сваёй доўгай службы (пра яе ў ніўскай кнізе „Пакаленне вайны”). Школа ўжо працавала, вучылі ў ёй новыя, маладыя настаўнікі з Сакольшчыны, было ў ёй сем класаў. Кіраўніком быў Ляшук, які жыў у школьнай кватэры; апошнія настаўнікі найменш прыватныя кватэры. Спярша выкладалі ўсе прадметы па-польску і дадаткова навучалі рускай мове; пазней была дадаткова ўведзена і беларуская мова.

Ад міграцыі насельніцтва з вёсак у гарады стаў падаць лік вясковых дзяцей і ў 1980-х гадах сухініцкая школа спыніла сваю працу. Школьным будынкам нейкі час апекавалася тамашняя моладзь, якая адтуль

вынесла нейкі да яго сантымент. Але пасля гэтага настаў яшчэ навейшы час, калі будынак стаў нікому непатрэбны і ўзялі яго на „творчы стол” вандалы, быццам караеды, быццам чэрві, пачынаючы руйнаваць яго з акон і сцен. А некалькі дрэў навокал пахіляюцца над ім як над мажым, але старым і спаранелым ужо, баравіком.

Тэкст і фота
Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Як абразы бачу перад вачыма (3)

(пачатак у 44 н-ры)

З Івонкай СУРВІЛАЙ, старшынёй Рады БНР, гутарыць Ганна КАНДРАЦЮК.

— *Ваш будучы муж Янка Сурвіла быў таксама з бежанцаў?*

— Ён спачатку апынуўся ў Нямеччыне. У Францыю прыехаў з-за навукі. Французы прымалі бежанцаў на працу-кантракт з перспектывай навукі ў вышэйшых навучальных установах. Янка спачатку працаваў на сталеліцейным заводзе, выплаўляў сталь. Паводле кантракта, пасля года ён меў магчымасць штудзіраваць. Практыка паказала іншае. Прайшоў год і ён не атрымаў згоды на навуку. Нягледзячы на гэта, ён прыехаў у Парыж і стаў працаваць „на чорна“, вырабляў колы для аўтамабіляў. Адначасова вучыўся французскай мове і нягледзячы на цяжкія ўмовы, у якіх апынуўся, ён дабіўся стыпендыі і паехаў вучыцца ў Іспанію. Тамака закончыў у Мадрыдскім універсітэце эканомію.

— *У Іспаніі Вы працавалі на радыё?*

— Разам з мужам выпускалі мы беларускія перадачы.

— *Гэта быў філіял Радыё „Свабода“?*

— Не, гэта было Іспанскае нацыянальнае радыё. Іспанцы транслявалі перадачы для ўсіх постсавецкіх краін. Вяшчанне па-беларуску пачалося 8 снежня 1958 года, перадачы ішлі кожны дзень, спачатку 15 хвілін два разы ў дзень але хутка перайшлі на 20 хвілін, два разы ў дзень. Янка змагаўся за іх паўтара года. Разам з ім працаваў яшчэ адзін беларус Віця Сянкевіч. Я далучылася ў 1959 годзе, калі выйшла замуж за Янку. Радыё існавала шэсць з паловай гадоў. Вяшчанне спынілі 31 мая 1965 года, пасля дагавору з Савецкім Саюзам, у справе, здаецца, іспанскага золата. Гэта быў для нас вялікі ўдар.

— *Ці былі націскі з боку цензуры?*

— Радыё было поўнасьцю незалежнае. Іспанцы лічылі, што людзі, якія там працавалі, найлепш ведаюць сі-

Пакаленне вайны: злева Хведар Нюнька, Івонка Сурвіла, Лёля Міхалюк

туацыю ў Беларусі і будучы гаварыць тое, што трэба гаварыць.

Ад нас патрабавалі адно кароткую інфармацыю па-іспанску, у чатырох лінейках, пра што гаварылася ў выпуску. Ніякай цензуры не было, нашы радыёперадачы былі поўнасьцю беларускія і такія *нашыя* — у беларускім нацыянальным духу. На жаль, іх моцна-моцна глушылі і іх мала хто чуў. Але яны існавалі і мы гэтым ганарымся. Мы ператрывалі сем гадоў у цяжкіх умовах. Іспанцы не плацілі журналістам за працу, адно беларуская эміграцыя дасылала сто долараў у месяц. Мы жылі як беднякі, але вытрывалі і гэтым ганарымся.

— *Усе гады жыцця ў Іспаніі Вы працавалі на радыё?*

— Пасля таго як спынілі беларускія перадачы, я год часу выклдала ў Французскім інстытуце. З радыё мы не парвалі кантакту, нам прапанавалі працу рэдактараў-перакладчыкаў культурных і навуковых навін. Мой муж займаўся французскай мовай, а я — англійскай. Гэта мы рабілі доўгі час. Пасля мяне папрасілі рабіць франкамоўную перадачу для Радыё Андора. Радыё Андора перадавала для Іспаніі па-іспанску, а Іспанія перадавала па-французску для Францыі.

— *Прафесійнае жыццё Вы аднак*

звязалі з перакладамі?

— Аднаго разу мой муж знайшоў звестку, што Канада шукае перакладчыкаў. Усё, што яны патрабавалі, у мяне было — трэба было працаваць выкладчыкам французскай мовы або журналістам. Я напісала свой жыццяпіс і пацікавілася, якія ёсць магчымасці каб здаць экзамен. Прытым, я зусім не хвалялася, мы з мужам рабілі такую свайго роду жараб'ёўку: прымуць — не прымуць.

І калі я паспяхова здала экзамен і мяне прынялі, тады мы з мужам вырашылі, што не паедзем у Канаду. У нас было двое малых дзяцей. Мы ўжо крыху прыжыліся ў Іспаніі, атрымалі нармальную зарплату, менш-больш як заробак журналіста.

Але з таго моманту як я здала экзамен, для Канады было вельмі важна, каб я паехала. Яны патрабавалі перакладчыкаў для свайго французска-англійскага двухмоўя. Пачалася свайго роду прапаганда: консул запрасіў нас на вячэру, павёз нас у горы. І мы з мужам сказалі: паедзем — пабачым! Як што не так, дык вернемся ў Іспанію. А як паехалі, дык і асталіся тамака. Дваццаць сем гадоў я перапрацавала ў бюро перакладаў пры Канадскім урадзе. За гэты час

я набыла добрае дасведчанне і яно зараз шмат у чым дапамагае мне як старшыні БНР.

— *Вы ўжо другі тэрмін абраная прэзідэнтам БНР. Пакуль прайдзе да асноўнага, скажыце, калі ласка, паводле якой працэдуры выбіраюць прэзідэнта БНР?*

— Старшыню выбірае Рада, якая ў нас дзейнічае на прынцыпах парламента. У Радзе 80 радных з усіх краін свету, дзе пражываюць беларусы. Радных вызначаюць арганізацыі, якія падтрымоўваюць ідэю незалежнасці Беларусі, для якіх важныя ідэалы 25 Сакавіка. Гэта вельмі важна для нас, таму што тыя, для якіх аб'яваваці Беларусь існуе — ці не існуе, мы іх не патрабуем. Свайго кандыдата могуць назначыць дзве арганізацыі або пяць індывідуальных асоб. Пасля кандыдатура разглядаецца Прэзідэнтам. Галасаванне адбываецца ў час 3'езду Рады, якая сустракаецца кожныя два гады. Старшыню выбіраюць большасцю галасоў на шасцігадовы тэрмін.

У маім выпадку выбралі мяне амаль аднагалосна, а на другі тэрмін перавыбралі мяне ў 2002 годзе, таксама на шэсць гадоў.

— *Ваш тэрмін пайнамоўтвай выпаў на вельмі бурлівы час. Прэзідэнта БНР прызнаюць не толькі беларусы замежжа, але і апазіцыя ў Рэспубліцы Беларусь. Як вы глядаеце Вашая актыўнасць?*

— Наша актыўнасць залежыць ад сітуацыі ў Беларусі. Быў час, калі яна шмат паменшылася, мы мелі надзею, што Беларусь у першыя гады адраджэння ідзе наперад і мы будзем магчы здаць наш мандат абранай у вольных дэмакратычных выбарах уладзе. Аказалася, як вам вядома, не так. Далей існуе небяспека для незалежнасці Беларусі з-за перагавораў Лукашэнкі з Масквой. Гэты саюз будзе анексіяй Беларусі і збойствам для нашага народа.

Якраз і найбольш высілкі мы ўкладаем у гэтыя справы. Незалежнасць Беларусі заўсёды была нашай галоўнай мэтай.

(працяг будзе)

Голас душы

Нечакана мушу ехаць
лёс рассяяў маіх блізкіх
занясу вам паклоны бацькоў
за якімі сумуеце моцна

тут у нас заціхае свабода
ноч пустыя гадзіны пляце
адпльвае зорнае неба
страх і холад ідуць відавочна

ціхі дождж абмывае нам слёзы
пакаленне патрыётаў расце
хто ж загляне радзіме ў вочы
старасць злуче — ідзе ў адкос

дачкаліся мы — беларусы
што зняволілі нашых сыноў
баімося крыж свой паставіць
корань зла зямлю перарос

без абразы — гуляйце ва ўладу
вас разлічыць патомны народ
на мяжы хвалявання дурноты
зааралі вы свой агарод

30.08.2006 г.

Вершы Уладзіміра САЎЧУКА

Уцякае наш час
з палітычных дарог
а ў сэрцы стрэмкі турботы
як змагацца за лёс
ідучы за народамі
перад намі святая субота

З далёкіх лясоў
пераносім свой доўг
пах сасны яшчэ свежы
існуеш непадзельна
агалошваеш свой погляд
беларускай маладой рубяжы

Не пачуеш свабоды
калі „бацька” педант
непрыхільны на доказ народа
ую пашану людскую
размываюць вам грошы
у беларускай нацыі згода

25.05.2006 г.

Кахаю...

Калі спазнаеш — адазвіся
пакліч мяне так шчыра
як умееш на голас твой
зайжды я адгукнуся няважна
ці мяне ты зразумееш
вочы твае ўсё мне скажуць
сляды твае цябе пакажуць
не ўцякай перада мною
я ж сумленне тваё

ніводнай зоркі вырай не калыша
на хмарным небе польмя ў разьбе
гарыць надзея свечкаю каханья
пакуль не згасне міласць да цябе

прайшлі гады ў цішы маркотнай
каб хоць адзін разок сучасны
так у нябыт крычыць душа
прысніся хоць! — я так цябе кахаю

3.08.2006 г.

ПРАЎДА

<http://www.prauda.org>

Недахоп праўдзівай інфармацыі — хіба, якая заўсёды ўласціва праўрадавым грамадска-палітычным выданням, асабліва, калі лад у краіне далёкі ад дэмакратычнага. Прыкладам такога становішча з'яўляецца цяперашняя Беларусь. Але, як кажуць, шыла ў мяшку не схаваеш. Тым больш у эпоху высокіх тэхналогій, калі Інтэрнэт пакрысе пранікае ў самыя аддаленыя ад цэнтраў цывілізацыі мястэчкі і вёскі. І там могуць прачытаць, калі, канешне, захочуць, артыкулы і навінныя паведамленні на сайце, які называецца „Беларускі незалежны інфармацыйны партал «Праўда»”. Ну а каб на яго патрапіць, дастаткова набраць на сваім камп'ютэры інтэрнэтны адрас: <http://www.prauda.org>.

Для людзей маладых, якім па 20-25 гадоў, такая назва, пэўна, не выклікае аніякіх асацыяцый. Праўда — значыць, нешта праўдзівае там пішуць. Людзям старэйшага ўзросту, якія яшчэ не забыліся пра час сацыялістычна-камуністычнага ачмураўня, адразу прыгадваецца назва галоўнай газеты Савецкага Саюза, органа Цэнтральнага камітэта КПСС, якая таксама называлася „Правда”. Да таго ж амаль кожная вобласць мела газету, звычайна адзіную, якая была, так бы мовіць, маленкай мясцовай „праўдай” — „Магілёўская праўда”, „Гомельская праўда”, „Мінская праўда” і г.д.

Тая „Праўда”, аб якой пішам сёння, наўрад ці прэтэндэе стаць з інфармацыйнага сайта галоўным друкаваным органам якой-небудзь партыі. На гэты партал варта зазірнуць дзеля таго, каб даведацца што называюць праўдай тыя, хто думае ў Беларусі іначай, чым афіцыйныя СМІ.

Першая старонка выкананая проста, але прыцягальна. Аб тым, што

сайт глядзіць на свет з беларускіх дэмакратычных пазіцый, сведчыць бел-чырвона-белая рысачка над „ў” у назве, герб „Пагоня” і партреты вядомых беларусаў — Васіля Быкава, Кастуся Каліноўскага, Льва Сапегі.

Сайт добра структураваны. У рубрыках, пра якія пойдзе ніжэй, няма паўтарэння навінныя паведамленняў і артыкулаў. Гэта сведчыць пра тое, што распрацоўшчыкі сайта дбаюць пра сваё віртуальнае дзіця і не блытаюць юзераў.

Зразумела, першая старонка аддадзена пад навіны. Гэта нататкі і невялікія артыкулы, якія тычацца апошніх падзей. У той жа час яны „разложаны” па рубрыках: „Палітыка”, „Эканоміка”, „Грамадства”, „Культура” і „Адраджэнне”. Выйсці да гэтых рубрык, як звычайна, месцяцца з левага боку выяўлення.

Праглядаеўшы матэрыялы, што змешчаныя ў азначаных рубрыках, прыходзіш да высновы, што „праўдалюбы” ўважліва сочаць за падзеямі ў Беларусі і размяшчаюць інфармацыю не толькі аб апошніх падзеях, але і робяць нейкі экскурс у гісторыю. У гэтым плане варта адзначыць артыкул пра 85-годдзе БДУ, які месціцца на старонцы „Адраджэнне”. У ім цікава падаюцца перыпетыі і змены, якія адбыліся ў найбуйнейшым ВНУ Беларусі цягам апошніх двух дзесяцігоддзяў.

Паколькі сайт мае англамоўную версію, сачыць за падзеямі ў Беларусі могуць і тыя, што яшчэ не за сваю мову яе тытульнай нацыі, але валодаюць найбольш распаўсюджанай у свеце ангельшчынай. На жаль, распрацоўшчыкі сайта не раскрываюць сваіх імёнаў і таму зносіцца з імі праз „Кантакт” можна толькі як з інкогніта.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусы...

Цікава, але ізалявана

Футбольны беларускі чэмпіянат завяршаецца, а баскетбольны сезон толькі пачаўся. Стартвала першыня краіны сярод мужчын. У 15-ым чэмпіянаце ўдзел бяруць 8 каманд: сталічныя „Віталюр”, Мінск-2006 і БНТУ, „Гродна-93”, віцебскі „Лакаматыў-КіС”, АЗАА (Асіповічы), „Тэмп-АШВСМ” (Магілёў) і гомельскі „Сож”. Безумоўным фаварытам выглядае дзейны чэмпіён „Віталюр”, які „настройвае” галоўны трэнер нацыянальнай дружыны Аляксандр Барысаў. У складзе мінчан няма дасведчаных гульцоў, пагуляўшых за беларускую зборную — Уладзімір Шарко, Аляксей Пынцікаў, Дзмітрый Кузьмін. Канкурэнцыю сталічнікам складзе найбольш тытулаваны беларускі клуб „Гродна-93” (васьміразовы чэмпіён, чатырохразовы сярэбраны прызёр, шасціразовы ўладальнік Кубка краіны). У гродзенцаў зараз новы настаўнік — Міхаіл Фейман. Надзвычай цікава будзе сачыць за трэнерскімі дуэлямі Барысава і Феймана, якія працавалі галоўнымі ў абодвух клубах. У абойме гродзенцаў засталася толькі двух „магіканаў” — форварды Андрэй Васілеўка і Юрый Качан, выхаванцы горада над Нёманам. Усе астатнія баскетбалісты — прыезджыя. Трэці прэтэндэнт на золата — асіповіцкая каманда, у якой найбольш доўгая лава рэзервовых. Каманда з Магілёўскай вобласці істотна ў параўнанні з мінулым сезонам умацніла шэрагі — у яе склад перайшлі некалькі вопытных гульцоў з „Лакаматыва”, а таксама рэзервіст зборнай Георгій Кандрусевіч.

Перадусім жа адбыліся розыгрышы Кубкаў Беларусі. У мужчын другі год запар перамогу адсвяткаваў „Віталюр”, які ў фінале адолеў віцеблян. У жанчын сваё флагман-

ства пацвердзіла гродзенская „Алімпія”, якой не было роўных. Выхаванкі Аляксандра Шымкавіяка ў кругавым турніры пасці каманд выйгралі ўсе 5 матчаў. Праўда, пераможцы справядліва наракалі на кепскую арганізацыю ў Мінску Кубка, а таксама на несправядлівую дыскваліфікацыю да 1 студзеня 2007 года (фармальна за нез'яўленне ў зборную) плеймейкеркі каманды Надзеі Дрозд. Сапраўды, дзіўная пазіцыя федэрацыі, якая ніколі не сімпатызавала несталічным камандам.

Выступаюць беларускі і ў чарговым розыгрышы Балтыйскай лігі. Там „Алімпія” выйграла два матчы з трох, „Беразіна” — адзін, а зусім юны „Мінск-2006” прайграў усе сустрэчы. У апошнім туры ў Гродне ўсе нашы каманды былі пабітыя літоўскім „Арві” з Марыямпаля. Дзякуючы Балтыйскай лізе, беларускі жаночы баскетбол хоць крыху мае суадносіны з міжнародным развіццём. Мужчынскія ж каманды ўжо многа гадоў не ўдзельнічаюць у еўракубках, што непазбежна вядзе да рэгрэсу, бо аніякімі міжусобнымі баталіямі не замяніш міжнароднага досведу. Адсюль і бляклыя выступы мужчынскай зборнай.

Тым часам у Італіі адбылося лёсаванне, якое вызначыла супернікаў жаночай зборнай на чэмпіянаце Еўропы, што пройдзе ў наступным годзе на Апенінах. Нашы трапілі ў групу „D”, дзе ім канкурэнцыю будзе складаць дружыны Сербіі, Харваты і Іспаніі. З іспанскімі баскетбалісткамі змагацца будзе надзвычай цяжка (яны бронзавыя медалісты мінулага кантынентальнага першыняства). А вось прадстаўнікі былой Югаславіі прыблізна аднаго з намі класа. Так што шанцы пайсці вышэй ёсць.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Мікалай ПАНФІЛЮК

Асіна

Асіна, ты ў людзей не ў найлепшай пашане,
А гэта таму, што жывуць у самаабмане.
І пераважна ў літаратуры дрэнна гучыш,
Дзе соваюць у твой адрас брыдкі „жукіш”.
Ды людзі не маюць рацыі абсалютна,
Жывуць і ідуць па дарозе маруднай.
З асіны зрабілі забабонны прадмет
Ад шматлікіх вякоў, як і лет.
Ты стала сімвалам шыбеніцы, пагарды,
Але гэтыя сімвалы нічога нявартыя.
І лічы — гэта табе паклёп і знявага
І парваць гэта можа толькі развага.
Ты, як і кожнае дрэва, карысная,
У прыродзе ніколі не лішняя,
Вельмі скоро расцееш
І плён свой даеш.
Ясна — на табе яблык не растуць,
І на рынку не прадаюць.

Але тое, што патрэбнае для прыроды зялёнай,
Дарагой нам, вялікай і роднай,
Ты гэта маеш, і насенне ляціць навокал,
Ад якога расце маладняк і любя паглядзець вокам.
І ад карэнняў вырастаюць новыя асінкі,
Цягнуцца шпарка ўверх, як былінкі.
Пасля лес становіцца багаты грыбамі
І жыве сваімі правамі.
Да часу, калі чалавек не ўмяшаецца
І ганебнай эксплуатацыяй радуецца.
А лес знішчаць лёгка і не нудна,
Але пасадзіць яго вельмі трудна.
З асіны найлепшыя штыкеткі і жэрдкі,
Што гародзім нашы двары і палеткі.
А тое, што без ветру твае лісткі калыхаюцца —
Яны так прыродай і жыццём радуецца.
Так што, асіна, высока расці
І ўсялякую знявагу перанясі.
Пра цябе я верш напісаў
І сваю праўду ў ім раскажаў.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Кожны пхнецца

Кожны з вёскі ў горад пхнецца,
Яму добра так здаецца,
Бацьку і маці пакідае,
Лягчы жыці ён жадае.

Бацькі зямлю абрабляюць,
Круцяцца, як толькі знаюць,
Як ім, дзеткам, дагадзіці:
Можа, будуць лепей жыці?

А калі свінчо заколюць,
Дзеці маюць тады волю:
На машыне ў вёску пруюца,
За „пальцам пханую” бяруцца!

Каб на працы ўсім сказаці:
Добрыя ў нас бацька і маці,
Вось як дзеткам дагаджаюць,
Пра сябе яны не дбаюць.

Досыць хлеба ім, кашанкі,
Штоць дакупаць яшчэ ў Манькі,
Бо яна там краму мае:
Тавар з горада сцягае!

Паўднёва-заходняя частка Украіны называецца Букавінай. Там ураджайная зямля, гасцінныя людзі і поўныя букаў лясы, ад якіх пайшла і яе назва.

Вялікае, усенароднае прабуджэнне букавінцаў адбылося на двухтысячагоддзе хрысціянства. Тады пачалі будавацца новыя храмы, каплічкі і крыжы. Адраджаюцца і разбудоваюцца старажытныя храмы букавінскай зямлі. Адным з такіх храмаў з'яўляецца Свята-Іаана-Багаслоўскі Хрэшчатыцкі манастыр.

Па дарозе ў Хрэшчатык з Цярнопаля праязджаецца праз Чарнаўцы. Гэта горад, дзе існуюць два слаўныя манастыры: Баянскай Плачучай Іконы Божай маці (жаночы), Свята-Увазнясенскі Банчанскі манастыр (мужчынскі) і таксама слаўны на ўсё горад святар Міхал Жар. Айцец Міхал каля манастыра пабудоваў дом для сірот і сам іх усынавіў. У яго 140 дзяцей (сярод іх трое родных), многія з дзяцей інваліды. У верасні гэтага года айцец Міхал аддаў замуж сваю першую дачку.

Хрэшчатыцкі манастыр знаходзіцца на правым, скальным беразе Днястра, дзе стройна выглядае ў неба Свята-Блажавешчанская царква. У нізе, калі спусцімся па ступеньках, стаіць старая маленькая царкоўка св. Іаана Багаслова. Рака Днестр аддзяляе праваслаўную Букавінскую зямлю ад уніяцкага Цярнопальскага ваяводства.

Багатая царкоўная мінуўшчына Букавінскай зямлі. Археологі сцвердзілі, што на гэтых землях існавала многа царкваў, каплічак і манастыроў. З летапісу мы ведаем, што было трое могілак і на

Букавінскі Афон

тых месцах стаялі драўляныя царкоўкі, якія тады будаваліся на месцы пахаванняў.

Паводле летапісу Хрэшчатыцкі манастыр існаваў праўдападобна ўжо ў 1241 г., калі татара-мангольскія войскі захапілі Букавіну і пачалі знішчаць храмы і манастыры. У летапісе Хрэшчатыцкі манастыр мае адну толькі назву — манастыр.

Падрабязныя ўжо весткі пра Свята-Іаана-Багаслоўскі манастыр адносяцца да XVII ст. Непасрэднай прычынай пабудовы манастыра была цудоўная крыніца, у якой аздараўляліся людзі. Каля крынічкі быў пастаўлены драўляны крыж, а далей царкоўка. Пасля тут прыбылі праваслаўныя манахі і пабудавалі царкву. З цягам часу прыбывала манахаў, але і прыбывала праблем. Скіт быў закрыты, аднак на месцы старой царквы перад святам Іаана Багаслова паказваліся агні запаленых свечак, хаця старая царква была амаль уся знішчана. Паводле вуснага пераказу сербскі купец, даведаўшыся пра крыніцу і святасць таго месца, ахвяраваў грошы для пабудовы каменнай царквы і падараваў частку сваёй зямлі для манастыра.

Царква была пабудавана ў 1765 г. Пры аўстрыйскім панаванні (1774-1918) манастыр існаваў як адзін з цэнтраў праваслаўя на Букавіне.

У 1786 годзе на навакольных землях перасяляюцца новыя сем'і і Хрэшчатык разбудоваецца. Каля царквы адчыняецца прыхадская школа.

Сёння ў манастырской сцяне знаходзіцца (відаць, электрычныя цягнікі ва ўсім свеце „валакуцца“). Каля поўдня дажджаем да мэты нашага сённяшняга падарожжа — Сеговіі.

Сеговія — адзін са старэйшых гарадоў Іспаніі. Невядома дакладна калі ён заснаваны. Пэўнае, што горад заснавалі кельты — адно з трох найбольшых плямён, якія жылі на Пірэнейскім паўвостраве да рымскай каланізацыі. Пасля рымлянаў і готаў горад быў заняты мусульманамі (арабская дзяржава ў большых ці меншых памерах функцыянавала ў межах сённяшняй Іспаніі каля сямі стагоддзяў), каб у канцы быць далучаным да Кастыльскага каралеўства.

Менавіта ў Сеговіі адбылася каранацыя Ізабелы Кастыльскай, якая пасля разам са сваім мужам, Фердынандам Арагонскім, разбіла апошняю мусульманскую дзяржаву — Каралеўства Гранады і гэтым самым закончыла аб'ядноўванне іспанскіх зямель у адзін дзяржаўны арганізм.

Выходзячы з вакзала, не трэба доўга задумоўвацца дзе знаходзіцца старая частка горада: усе пасажыры падаюцца з цягніка ў адным на-

ходзіцца прах яе фундатараў, Міхала Макранскага, заснавальніка вёскі Хрэшчатык з датай 1818 г. Ёсць таксама мемарыяльныя дошкі ягонай сям'і.

У 30-ыя гады XX стагоддзя зберагалася кніжка з акафістам да св. Іаана Багаслова, якую падараваў айцец Аляксандр Татаескул. Ён выздараваў, калі прачытаў акафіст перад іконай св. Іаана і выкупаўся ў крынічцы.

Дзякуючы мітрапаліту Нектарыю, манастыр, які перастаў існаваць у час вайны, зноў быў адноўлены ў 1932 г. З адкрыццём манастыра адраділіся і пешыя паломніцтвы ў манастыр з навакольных вёсак і гарадоў.

У 1935 г. намаганнямі іерарманха Міхала была выдадзена кніжка на ўкраінскай мове „Каплі духоўнай води від джерела св. Іоана Богаслова в Хрещатику“.

У 1957-1960 гг. у манастыры здзяйсняў свой подзвіг св. Кукша Новы. Сёння можна пабачыць яго ікону ў келлі, дзе ён жыў.

У часы камуністычнай і атэістычнай улады манастыр пратрываў дзякуючы падтрымцы навакольных жыхароў. У 1960 г. у Чарнаўцах быў закрыты жаночы манастыр і манашкі пераехалі ў Хрэшчатыцкую абіцель, а айца Кукшу перавялі ў Адэскі Свята-Успенскі мужчынскі манастыр.

У 1963 г. атэістычная ўлада зачыніла манастыр і ў варварскім спосаб пачала знішчаць усе тыя святыні, перад якімі маліліся іхнія дзяды і прадзеды. Частку іконаў манахі ўратавалі і вывезлі з сабою, апошнюю прамку. Мы таксама. Пасля 10 хвілін даходзім да старога горада.

— Але дзе ж гэтыя славутыя акведукты? — пытаюся.

— Абярніся направа, — адказвае Османі.

Каля ста метраў ад мяне бачу вялікі акведукт. Падаемца ў яго напрамку. Рымскі акведукт, які сёння з'яўляецца сімвалам Сеговіі, пабудавалі рымляне ў I стагоддзі нашай эры. Даводзіў ён ваду ў горад з месца аддаленага на 17 кіламетраў! У найвышэйшым месцы акведукт мае 26 метраў.

Пераходзячы побач акведукта, чую недзе злева: „Можа гэтага папросім, каб зрабіў нам здымак?“ — гаворыць нехта на польскай мове, указваючы на Османі.

— Гэтага не, але я вас магу зняць, — смяюся.

Аказваецца, што спаткалі мы групу студэнтаў з Польшчы, якія апынуліся ў Іспаніі таксама ў рамках праграмы „Эрасмус“.

— Штудзіруем у Саламанцы, — тлумачаць мне.

Цікавая справа: упершыню ад больш чым трох тыдняў размаўляю з некім на польскай мове (коб поговорыты по-своёму, трэба хыба будэ почэкаті до лютого). Дзіўнае ўражанне, быццам бы нехта выключыў дубляж з гэтага фільма!

нія былі знішчаныя.

З 1991 г. пачынаецца адраджэнне манастыра. Вяртаюцца манахі, здзяйсняюцца паломніцтвы і адбудоваюцца царквы. У храме знаходзіцца мошчы святога Кукшы Новага і Лаўрэнція Чарнігаўскага, ікона св. Варвары, якая абнавілася; а ў алтары — каўчэг з часткамі многіх святых.

Хрэшчатыцкі манастыр называюць букавінскім Афонам. На гэтых землях ён з'яўляецца цэнтрам праваслаўя. Так, як і Афонскі манастыр, Хрэшчатыцкі распаложаны на скалах, а манахі сваім духоўным жыццём памагаюць многім людзям.

Са старой часткі манастыра (дзе знаходзіцца царква св. Іаана Багаслова), размешчанай на скалах, да новай манастырской царквы трэба падымацца ўверх па стромкіх металічных ступеньках. Да царквы трэба прайсці 250 ступенькаў, да Бога трэба ісці ўсё сваё жыццё.

Анна ПЯТРОЎСКАЯ

Фота а. АЛЯКСЕЯ ПЯТРОЎСКАГА

На першым плане каплічка над крыніцай. Ззаду — царква св. Іаана Багаслова

У СЕГОВІІ

Старая кафедра, пабудаваная ў гатычным стылі

Пятніца, цёплая сонечная раніца (пасля праверыў, што на Беласточчыне ў той час было каля 10 градусаў). Разам з двума тутэйшымі сябрамі выбіраемца ў падарожжа ў горад Сеговія.

„Тутэйшыя“ сябры гэта двое кубінцаў: Османі і Карэль. 20-гадовы Османі, якога пазнаў я на універсітэце, жыве ў Іспаніі шэсць гадоў, Карэль — толькі два.

Мадрыд з непадалёкімі гарадамі спалучаюць многія чыгуначныя лініі. Так сама ёсць і ў выпадку Сеговіі (яна ўсё ж такі не такая блзкая). Падарожжа займае нам дзве гадзіны

дзянавала ў межах сённяшняй Іспаніі каля сямі стагоддзяў), каб у канцы быць далучаным да Кастыльскага каралеўства.

Менавіта ў Сеговіі адбылася каранацыя Ізабелы Кастыльскай, якая пасля разам са сваім мужам, Фердынандам Арагонскім, разбіла апошняю мусульманскую дзяржаву — Каралеўства Гранады і гэтым самым закончыла аб'ядноўванне іспанскіх зямель у адзін дзяржаўны арганізм.

Выходзячы з вакзала, не трэба доўга задумоўвацца дзе знаходзіцца старая частка горада: усе пасажыры падаюцца з цягніка ў адным на-

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі“: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор і карэктур: Яўгенія Палоцкая.
Друк: „Orthdruk“, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na I kwartał 2007 r. upływa 5 grudnia 2006 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch”

na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na I kwartał 2007 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 68124010531111000004430494.
4. Prenumeratę można zamówić w redakcji.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,50 zł, a kwartalnie — 45,50 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie — 5,00 (kwart. — 65,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwart. — 67,60). Pocztą priorytetową: kraje europejskie — 6,00 (kwart. 78,00), Ameryka Płn., Afryka — 6,70 (kwart. — 87,10), Ameryka Połud. i Środk., Azja — 7,80 (kwart. — 101,40), Australia — 10,00 (kwart. — 130,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika „Nіwa”, BPН PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Наклад: 1683 egz.

Ніва PL ISSN 0546-1960 NR INDEKSU 366714
Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: <http://niva.iig.pl/>
E-mail: redakcja@niva.iig.pl
Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Суседскія былі

ХРЭСЬБІНЫ

Казік вельмі хацеў сына, аж яму муляла. Хадзіў і мроіў як са сваім нашчадкам будуць разам усюды і заўсёды. І навучыць ён яго ўсяму, што сам умее. І чарку разам вып'юць, і калгасныя буракі разам будуць красці, і на самагонцы падзарабляць. Не жыццё будзе, а рай. Але яго жонка, можа, каб адпомсціць за дзесяцігадовую нянавісьць да яе з боку мужа, за дзесяць год узаемных папрокаў і сумесных пакутаў пад дахам адной хаты, падарыла яму толькі чатырох крыклівых дачок, якія, як назло, нараджаліся падобнымі не на самую прыгожую, нават па мерках іхнай вёскі, маму. Калі пасля такіх доўгіх спадзяванняў на з'яўленне прадаўжальніка прозвішча, у Ашмянскім радзільным доме нарэчыце записчалі немаўля з усімі прыбамбасамі, якія ўпэўнена паказвалі на кардынальныя фізіялагічныя адрозненні ад яго чатырох старэйшых сястрычак, тады Казік, на радасцях, вырашыў здзівіць размахам гулянку ўвесь Ашмянскі раён і яшчэ мяжуючыя з ім іншыя раёны ды вобласці. І нават тэрыторыі, якія ляжаць блізка ад тых вобласцей. Калі акрэсліць больш дакладна з геаграфічнага пункту гледжання, то гэта ўся заходняя Беларусь і мяжуючыя з ёй замежныя краіны.

Нагодой для такога балю сталі хрэсьбіны пятага па ліку дзіцяці ў Казікавай хаце. Шчаслівы бацька аж пішчаў ад радасці як дзве п'яныя кумы, якія толькі што ўбачыліся пасля ўчарашняга. Мала парткі не змачыў ад шчасця. З тае вялікае падзеі запрасіў ён на балі усіх сваякоў і суседзяў, а таксама суседзяў сваіх сваякоў і нават сваякоў тых суседзяў.

Ды і адгукнулася на запрашэнне не мала. Хоць Гальшаны, дзе жыў Казік, мястэчка вялікае, а ўсё ж былі сумненні, ці ўсе прыехаўшыя змесцяцца. І калі толькі невялікая частка гэтай працэсіі рушыла да касцёла, каб папрасутнічаць пры хрышчэнні адзінага цвярозага сярод іх чалавека, то здавалася, што ў Гальшаны з'ехаліся пілігрымы ўсяго свету. Ажно ксёндз

напачатку напалохаўся. Але пасля, разабраўшыся, што гэта ўсе да яго прыйшлі, вырашыў выкарыстаць такі масавы збор людзей для іхнага ж навучання.

На Ашмянскай зямлі людзі змешаныя па рэлігійнай прыкмеце, як беспародныя сабакі па генатыпу. Хіба няма радні, каб там не было і праваслаўных, і католікаў. І хоць Казік быў католік, сярод запрошаных на хрэсьбіны праваслаўных ці не было больш. Таму ксёндз вырашыў паказаць усім прысутным, што каталіцкі касцёл больш патрабавальны да сваіх прыхаджанаў. З паўгадзіны наракаў ён на нечалавечы выгляд удзельнікаў такога важнага мерапрыемства, а пасля звярнуўся да Казіка:

— Ці браў ты з жонкай шлюб?

Твар шчаслівага бацькі расплыўся ў такой радаснай усмешцы, нібыта жонка толькі што нарадзіла яму яшчэ аднаго сына.

— Ксёндз хіба сёння зранку глынуў лішку, а мо самагонка была замоцная, — памахаўшы пальцам перад носам святара, чапляючыся языком за зубы, іранічна прабубнеў ён. — Ксёндз усё наблытаў. Мы прыйшлі не шлюб браць, а дзіця хрысціць.

— А я не пахрышчу, пакуль шлюб не возьмеце, — упэўнена адрэзаў ксёндз. — І так колькі гадоў у граху з жонкай жывеш.

— Як гэта не пахрысціш!? — воць няшчаснага бацькі напоўніліся жахам. — Як жа так?! Мой сын — і не хрышчаны?! Што ты плячеш! Ды і пра жонку... А з кім тады жыць у граху дазваляецца, як не з жонкай? Дзяцей з некім жа трэба рабіць!

— Толькі пасля ўзяцця шлюбу. Хочаш, бяры шлюб і тады прайдзем да хрысцінаў, а як не, то не пахрышчу.

Казік у роспачы выскачыў на вуліцу.

— Людзі, што рабіць? — прастагнаў ён. — Ксёндз дзіця хрысціць не хоча!

— Ну?! Быць не можа! А што гэта яго пераклініла, — пачалі пытацца людзі адзін у аднаго.

— То пайшлі тады да папа, у праваслаўную царкву. Можа ён пахрысціць, — нечакана нават для сябе самой гучна прапанавала хросная, якая была праваслаўнага веравызнання. — Не трымаць жа людзей на вуліцы. Ежа астыне. Гарэлка пракісне.

— І то праўда, — узрадаваўся Казік. Апошні аргумент быў найбольш пераканаўчы. — Бог то адзін. Разварочваемся ўсе і ў царкву!

Бацюшку хтосьці папярэдзіў, што з'явілася мажлівасць папоўніць праваслаўны прыход. Той і рады. Ён хутка апануў патрэбную вопратку і ўжо чакаў шматкоўкасную працэсію. І праз нейкі час з царквы вынеслі ўжо ахрышчанага Пятра. Вось тут і пачаўся сапраўдны балі. Толькі Казікава жонка паспрабавала трохі яго сапсаваць, але пачуўшы аргументы мужа, хіба што першы раз у жыцці, пагадзілася.

— Казік, — пачала яна. — Можа няправільна зрабілі. Усе дзеці нашы католікі. А каб і бацюшка адмовіўся? Прышлося б шлюб браць? Ці не лепш было адразу ўзяць, ды людзей не смяшыць. А то ты гарэлку набраўся, як жаба гразі, і ні халеры думаць на хочаш.

— Ды адчапіся ты, дурная баба, са сваім шлюбам. Бог адзін. Адмовіўся б хрысціць і поп, то павёз бы ў мячэць мусульманскую ў Іўе. Ці ў сінагогу на абразанне, — адсёк Казік. — Не маглі ж мы дзіця пакінуць без прадстаўлення Богу толькі з тае прычыны, што нам трапляюцца святары бесталковыя.

Віктар САЗОНАЎ

12.11 – 18.11

Баран (21.03. — 19.04.) Можаш хутка пайсці ўверх па прыступках кар'еры. Лёгка справішся з усімі заданнямі. З 15.11. можаш мець праблемы з сябрамі; будзь шчыры, каб ад цябе не адварнуліся. Друкую палову месяца выкарыстай на духовай развой.

Бык (20.04. — 20.05.) Мілья сюрпрызы, падарункі. 12-15.11. будзеш недаверлівы і залішне старанлівы. Дакучаць табе сямейныя клопаты. Ахвота схавацца перад усім светам!

Блізняты (21.05. — 21.06.) 12-15.11. дакажаш усім, што твой поспех абсалютна заслужаны. Кампліменты, захапленні, а зараз жа хтосьці цябе балюча параніць. Паклапаціся аб сваім пазваночніку. Варта было б падлячыцца — ці то ў бальніцы, ці з'ездзіць у санаторый.

Рак (22.06. — 22.07.) Зарумяніцца ў кампанейскім жыцці, на жаль, затоненькі кашалёк. Не чакай манкі з неба! 12-15.11. ахаладжэнне ў пачуццях у пары.

Леў (23.07. — 22.08.) Будзеш наракаць на блягі настрой. З 15.11. будзеш прыкры для атачэння, асабліва папсуюцца адносіны з супрацоўнікамі. Магчымыя непрыемнасці ў сужонстве; магчыма, што хтосьці будзе прабаваць вас перасварыць.

Дзева (23.08. — 22.09.) 12-15.11. — добры час з найбліжэйшымі. Фантастычныя ідэі партнёра; варта без агляды падтакнуць прапановам. Будзеш задаволены сямейным жыццём.

Шалі (23.09. — 22.10.) Шапнеш пару слоў — ачаруеш каго схочаш! З 13.11. знакамита ў фінансах, кантактах (магчымае пасля падарожжа за мяжу). 12-15.11. трымай нервы на павадку; непаразумеце з партнёрам можа перамяніцца ў вялікі канфлікт!

Скарпіён (23.10. — 21.11.) Абмяжуй афармляе службовых спраў, пазбягай падарожжаў, асабліва далёкіх ды службовых. Не паддайся меланхолі! Можаш знайсці цікавую працу.

Стралец (22.11. — 21.12.) Да 14.11. можа хтосьці знайсці тваё слабое месца і схацець цябе выкарыстаць. З 17.11. у тваім знаку дабрачынная Венера — поспехі ў любові і інтарэсах. Вызначы сабе канкрэтную мэту, не разменьвайся на дробныя; шанц здабыць добрую працу за мяжой.

Казярог (22.12. — 19.01.) 12-13.11. можаш знайсці развязку ўсіх спраў. 15-18.11. паслабленне жыццёвых сіл; кепска можаш разбірацца ў сітуацыі — не ангажуйся ў важныя справы. На працы магчымыя прэтэнзіі, спрэчкі, цяжкасці.

Вадалей (20.01. — 18.02.) Можаш зарабіць і пайсці далей у кар'еры. Можаш рэалізаваць найбольш шалёныя праекты. У пары аддыхніся і адкачай цяжкаваты перыяд.

Рыбы (19.02. — 20.03.) Квадратура Марса з Нептунам (15-19.11.) прадказвае неразумныя рашэнні, малапасапяховыя дзеянні, хваробы і аварыі. Не дайся зводзіць самалюбным любым. Лепш абмінай Быка! Чытай дакладна аб'явы!

Агата АРЛЯНСКАЯ

Адгаданка

Шыфраграма

Літары адгаданыя слоў, перанесеныя згодна з іх парадкавымі нумарамі ў клеткі роспісу, складуць рашэнне — падказку Бернарда Баруха.

1. край вадаёма = 32 _ 20 _ 50 _ 49 _ 1 _ ;
2. ручная рычажная або спружынная вага = 24 _ 25 _ 35 _ 41 _ 42 _ 43 _ ;
3. не мір = 52 _ 53 _ 7 _ 54 _ 51 _ ;
4. не цела = 34 _ 33 _ 37 _ 39 _ ;
5. грызун пад венікам = 19 _ 11 _ 13 _ ;
6. бацька Хама = 16 _ 15 _ 40 _ ;
7. зямля ў процілегласць воднай прасторы = 5 _ 6 _ 44 _ 2 _ ;
8. старажытнагрэчаскі міфалагічны волат, які ў Мендзялеева атры-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55					

вільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на адгаданку з 40 нумара

Ван, веча, вымя, госьць, дуда, каўнер, мыла, прыз, саланіна, твар.

Рашэнне: **Змаганне стварыла прырода, нянавісьць выдумаў чалавек.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Яну Міхалюку з Чыжоў і Казіміру Радожку са Свебадзіцаў.

- маў 22-гі нумар = 14 _ 55 _ 10 _ 9 _ 8 _ ;
9. Іван Грозны = 29 _ 31 _ 45 _ ;
10. не душа = 26 _ 36 _ 3 _ 4 _ ;
11. найлепшы лекар = 48 _ 46 _ 47 _ ;
12. вялікі кітайскі порт = 22 _ 23 _ 21 _ 12 _ 17 _ 18 _ ;
13. кітайская грашовая адзінка = 28 _ 27 _ 38 _ 30 _ .

(Ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю пра-